

JAVNO MNJENJE O UČEŠĆU GRAĐANA U DEMOKRATSKIM PROCESIMA U SRBIJI 2015. GODINE

Septembar, 2015.

Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost - CRTA, u okviru inicijative Otvoreni parlament, uz podršku Ipsos Strategic Marketinga sproveo je istraživanje "Učešće građana u demokratskim procesima u Srbiji 2015. godine", treću godinu za redom. Dva prethodna istraživanja podržali su Britanska ambasade u Beogradu i Nacionalni demokratski institut.

Cilj istraživanja je bio da utvrdi stepen spremnosti građana i građanki Srbije da učestvuju u demokratskim procesima koji podrazumevaju niz različitih oblika građanske participacije: od glasanja na izborima do pokretanja konkretne akcije.

Istraživanje predstavlja svojevrsni prikaz demokratskog stanja društva. Mera u kojoj su građani i građanke spremni da se uključe u društvene procese, da iskoriste svoja građanska prava i utiču na donosiocel odluka jeste pokazatelj "zdravlja" jednog društva.

SADRŽAJ

METODOLOGIJA	4
SAŽETAK GLAVNIH NALAZA.....	5
GLAVNI NALAZI	10
A. ZNANJE I ZAINTERESOVANOST ZA POLITIČKE TEME	10
Ocena sopstvenog znanja	10
Znanje	12
Zainteresovanost.....	15
B. ANGAŽOVANOST I UČEŠĆE.....	19
C. ZADOVOLJSTVO RADOM SKUPŠTINE I VLADE I POVERENJE U EFIKASNOST GRAĐANSKOG ANGAŽOVANJA	24
Zadovoljstvo radom Skupštine i Vlade	24
Poverenje u efikasnost građanskog angažovanja i spremnost na učešće	27

METODOLOGIJA

Učešće građana u demokratskim procesima ispitivano je preko tri grupe indikatora:

- ✓ Znanje i zainteresovanost za politiku, politički sistem i rad demokratskih institucija u Srbiji;
- ✓ Angažovanost i učešće u demokratskim procesima;
- ✓ Zadovoljstvo radom Skupštine i Vlade i poverenje u efikasnost građanskog angažmana.

Metod prikupljanja podataka: Licem u lice u domaćinstvu ispitanika primenom strukturisanog upitnika

Vreme istraživanja:

- 15. do 25. februara 2013.
- 21. do 25. avgusta 2014.
- 18. do 23. jula 2015.

Veličina uzorka:

- 2013. n=1060
- 2014. n=1040
- 2015. n=1014

Univerzum: Građani Srbije, 18+ godina

Tip uzorka: Troetapni slučajni reprezentativni stratifikovani uzorak

Stratumi: Regioni (Beograd, Vojvodina, Zapadna Srbija, Istočna Srbija, Centralna Srbija, Južna Srbija)

Etape (tip uzorka i metod selekcije):

- Jedinica prve etape: Teritorija biračkih mesta (PPS, kumulativno - Lachirie)
- Jedinica druge etape: Domaćinstva (SRSWoR – sistematski uzorak sa slučajnim izborom početne tačke i jednakim korakom izbora)
- Jedinica treće etape: Ispitanici u okviru domaćinstva (Kish tablice)

Poststratifikacija: Po polu, godinama i regionu

Uzoračk greška: $\pm 3.31\%$ (*marginalna greška*)

NAPOMENA: *Između prva dva talasa istraživanja, u martu 2014. održani su republički parlamentarni izbori. Okolnost da je drugi talas istraživanja održan u izbornoj godini, četiri meseci posle izbora, svakako je imala uticaj na ocene i stavove građana izražene u tom istraživanju.*

SAŽETAK GLAVNIH NALAZA

Rezultati istraživanja sprovedenog 2015. godine pokazuju da, uprkos blagim naznakama pozitivnih promena, još uvek manje od trećine građana učestvuje u političkom životu Srbije, ili bar veruje u efikasnost građanskog učešća. Kao i prethodnih godina, jedini politički angažman u kome učestvuje više od polovine građana je glasanje na izborima.

U odnosu na dve prethodne godine uočava se blagi trend porasta iskazane zainteresovanosti za politiku i druge teme koje su u vezi sa političkim sistemom i nosiocima vlasti u Srbiji, a poraslo je i saopšteno učešće građana u akcijama koje se tiču rešavanja problema u lokalnoj zajednici i na nacionalnom nivou, kao i izražena želja da se utiče na odluke vlasti na lokalnom nivou.

U odnosu na prethodnu godinu, građani nešto bolje ocenjuju sopstvenu obaveštenost, i ona se, posle pada u odnosu na 2013. godinu, uglavnom vratila na nivo iz te godine. Stvarna obaveštenost (merena sa dva „kviza“ znanja), u proseku je ostala na nivou prethodne godine, nešto boljem nego 2013. godine.

Sa druge strane, u odnosu na prethodnu godinu, smanjilo se poverenje da pojedinim akcijama građani mogu da utiču na promene stvari u državi, dok je spremnost za učešće uglavnom ostala na prošlogodišnjem nivou, nešto višem nego 2013. Poverenje građana da angažovanjem kroz pojedine građanske akcije mogu da utiču na promene stvari u državi poraslo je 2014. u odnosu na 2013. godinu, što se najverovatnije može tumačiti posleizbornim optimizmom.

- 28% građana je zainteresovano za politiku (2013: 25%, 2014: 23%)
- 27% građana je zainteresovano bar za 4 od 8 specifičnih tema u vezi sa politikom, političkim sistemom i nosiocima vlasti u Srbiji (2013: 24%, 2014: 22%), odnosno 28% kada se uzme u obzir i deveta tema - rad nezavisnih institucija (pitanje uključeno 2015. godine)
- 27% građana dalo je tačne odgovore na bar polovinu pitanja na kvizu znanja od 8 pitanja (2013: 27%, 2014: 33%)
- 29% građana je učestvovalo bar u jednoj političkoj akciji koja je povezana sa rešavanjem problema i donošenje odluka u poslednje 2-3 godine (2013: 26%, 2014: 21%), odnosno 30% kada se uzme u obzir i obraćanje nezavisnim institucijama (pitanje uključeno 2015. godine)
- 23% građana veruje da se većinom od 9 navedenih akcija (5 i više) može uticati na promene stvari za koje građani smatraju da ih treba menjati u državi (2013: 22%, 2014: 30%), odnosno 26% ako se uključi i deseta akcija (obraćanje nezavisnim institucijama) uvedena 2015. godine
- 29% građana izrazilo je spremnost da se uključi u 4 od 6 navedenih akcija (2013: 23%, 2014: 30%), odnosno 36% je izrazilo spremnost da se uključi u 4 od 8 akcija, kada se uključe još 2 akcije vezane za nezavisne institucije (pitanje uključeno 2015. godine)

ZNANJE I ZAINTERESOVANOST

Većina građana, kao i prethodnih godina, ocenjuje da o temama koje se tiču politike, političkog sistema i rada nosilaca vlasti u Srbiji, ne zna ništa ili zna malo:

- 78% građana (79% 2013. i 2014. godine) ocenilo je da nije dobro informisano ni o jednoj od 7 tema koje se tiču političkog sistema i nosioca vlasti (o politici u Srbiji, o Skupštini Srbije, o ulozi samih poslanika, o republičkoj Vladi, o lokalnoj samoupravi, o sistemu uređenja vlasti u Srbiji, o vladi AP Vojvodine), a 43% da nije čak ni osrednje informisano ni o jednoj od tih tema (46% 2013. i 2014. godine).
- 57% građana smatra da ne zna ništa ili zna malo o politici Srbije (2013: 56%, 2014: 60%)

- Više od 60% smatra da ne zna ništa ili zna malo o lokalnoj samoupravi, republičkoj Vladi, Skupštini Srbije i sistemu uređenja vlasti, a čak 70% da ne zna ništa ili zna malo o ulozi poslanika (2013: 72%, 2014: 75%)
- Najzad, 75% ocenjuje da ne zna ništa, ili zna malo o radu nezavisnih institucija (pitanje postavljeno ove godine)

Stvarna obaveštenost koju su građani pokazali na dva „kviza znanja“ približno je na istom nivou kao i prethodne godine, nešto boljem nego 2013. godine:

- Na prvom kvizu znanja koji se sastojao od 8 pitanja približno svaki treći građanin, 31%, je znao odgovor na 4 i više pitanja (2013: 27%, 2014: 33%)
- Na drugom kvizu, u kome su se građani opredeljivali da li je navedena tvrdnja tačna ili pogrešna nešto manji procenat građana dao je tačne odgovore na 3 i više od 5 tvrdnji nego prethodnih godina, 31% (34% prethodnih godina).

Kao i prethodne dve godine, građani su pokazali najmanje znanje o izbornom sistemu Srbije:

- 7% je znalo da u Srbiji postoji samo 1 izborna jedinica (2013: 5%, 2014: 6%)
- 17% je znalo da mandatima poslanika ne raspolažu političke stranke na čijoj listi su bili poslanici (2013: 23%, 2014: 16%)
- 18% je znalo da se na izborima za republički parlament koristi proporcionalni sistem (2013: 17%, 2014: 16%)

Mali procenat građana odgovorio je tačno i na pitanja u vezi sa Skupštinom Srbije:

- Manje od trećine građana, 32%, kao i prethodnih godina, znalo je koliko ima poslanika u skupštini (2013: 31%, 2014: 32%)
- Tek nešto više od polovine građana je znalo kako se zove predsednica Skupštine, 53% (50% prethodne godine)

Približno svaki četvrti građanin (24%) zna da mandat predsednika Srbije traje pet godina (2013: 25%, 2014: 22%).

Tek nešto više od trećine građana (36%) znalo je šta su nezavisne institucije (pitanje postavljeno prvi put ove godine)

Građani su malo zainteresovani za teme koje se tiču politike i rada demokratskih institucija, ali u odnosu na dve prethodne godine zainteresovanost pokazuje blagu tendenciju porasta:

- Oko polovine građana, 52% nije zainteresovano ni za jednu od osam navedenih tema koje su u vezi sa politikom, političkim sistemom i nosiocima vlasti u Srbiji (2013: 57%, 2014: 59%)
- 27% je zainteresovano za 4 i više od navedenih tema (2013: 24% 2014: 22%)
- 28% je zainteresovano za politiku (2013: 25%, 2014: 23%)

Kao i prethodne godine, **građane najmanje interesuju teme koje se tiču rada i organizacije Skupštine Srbije** - zainteresovanih je samo 20% (2013. i 2014: 19%), a posebno su nezainteresovani za **rad pokrajinske Skupštine i Vlade** - zainteresovanih je samo 14% (2013: 11%, 2014: 13%). Među teme koje građane najmanje interesuju je i **rad nezavisnih institucija** (pitanje postavljeno prvi put ove godine). Za ulogu i rad nezavisnih institucija **zainteresovano je samo 17% građana.**

Građani su **najviše zainteresovani za izbore za Skupštinu opštine u kojoj žive**, 35% (2013: 32%, 2014: 26%) i **rad i organizaciju svojih lokalnih samouprava**, 32% (2013: 29%, 2014: 29%).

ANGAŽOVANOST I UČEŠĆE U AKCIJAMA U VEZI SA REŠAVANJEM PROBLEMA I DONOŠENJE ODLUKA

Mali procenat građana aktivno je angažovan u političkom životu Srbije, ali se, u odnosu na prethodne godine procenat angažovanih donekle povećao.

Kao i prethodnih godina, najveći procenat građana učestvuje u političkom životu na izborima: da su izbori za republičku skupštinu bili u vreme istraživanja 67% građana bi bar verovatno glasalo na tim izborima, ali bi samo 42% sigurno glasalo.

Učešće građana u aktivnostima koje se tiču donošenja odluka i rešavanja problema, povećalo se u odnosu na prethodnu godinu:

- 12% građana učestvovalo je u poslednjih godinu dana u nekoj akciji ili inicijativi koja se tiče rešavanja problema u njihovoj lokalnoj zajednici (2013: 9%, 2014: 7%)
- 34% građana diskutovalo je o politici sa drugim ljudima (2013: 39%, 2014: 28%)
- 29% učestvovao je u poslednje 2-3 godine bar u jednoj od akcija u vezi sa rešavanjem problema i donošenja odluka na opštinskom ili nacionalnom nivou (2013: 26% 2014: 21%)
- Kao i prethodnih godina, akcija u kojoj su građani najčešće učestvovali je potpisivanje peticije 15% (2013: 16%, 2014: 10%); u svim ostalim akcijama, slično kao i prethodnih godina učestvovalo je između 1 % i 6% građana.

Mali procenat građana izražava želju da utiče na odluke vlasti, ali kada je u pitanju uticaj na odluke vlasti na lokalnom nivou, taj procenat se blago povećao u odnosu na prethodnu godinu:

- 28% građana izrazilo je želju da utiče na odluke vlasti u opštini u kojoj živi (2013: 31% 2014: 25%)
- 22% građana reklo je da želi da utiče na odluke vlasti na nacionalnom nivou (isto kao i prethodne dve godine)

ZADOVOLJSTVO RADOM SKUPŠTINE I VLADE I POVERENJE U EFIKASNOST GRAĐANSKOG ANGAŽMANA

Znatno veći procenat građana je nezadovoljno nego zadovoljno radom Skupštine i Vlade Srbije, a nezadovoljstvo od 2013. godine konstantno raste:

- 48% građana je nezadovoljno radom Skupštine Srbije, čak 10% više nego 2013. godine (2013: 38%, 2014: 43%); 18% je zadovoljno (2013: 21%, 2014: 19%); 35% ima podeljeno mišljenje - koliko je zadovoljno toliko i nezadovoljno (2013: 42%, 2014: 38%)
- 43% je nezadovoljno radom Vlade Srbije, 10% više nego 2013. godine (2013: 33% 2014: 39%); 26% je zadovoljno (2013: 29%, 2014: 26%); 31% ima podeljeno mišljenje - koliko je zadovoljno toliko i nezadovoljno (2013: 38%, 2014: 35%)

Opšte poverenje građana u političare i poverenje da poslanici u Skupštini zastupaju interese građana je veoma nisko, a u odnosu na prethodnu godinu, uprkos nešto većem angažmanu, postoje čak negativni pomaci:

- 68% građana smatra da političari građanima ne govore istinu (2013: 62%, 2014: 62%); neodlučnih je 23% (2013: 31% 2014: 29%), a samo 8% veruje da bar uglavnom govore istinu (2013: 8% 2014: 10%);
- Samo 14% veruje da poslanici u Skupštini Srbije zastupaju interese običnih građana (2013: 11%, 2014: 14%)

- 71% smatra da poslanici u Skupštini više brinu o interesima svojih političkih stranaka nego o interesima građana (2013: 69%, 2014: 64%)

Mali procenat građana ima poverenja u dostupnost poslanika Skupštine Srbije i dostupnost odbornika njihovih lokalnih samouprava:

- Kao i prethodne dve godine, samo 16% građana veruje da bi ih saslušao poslanik / poslanica Skupštine Srbije ako bi im se obratili sa problemom koji je u nadležnosti Skupštine
- 21% građana veruje da bi ih saslušao odbornik skupštine njihove opštine, što predstavlja nešto veći procenat nego prethodne godine, ali manje nego 2013. godine (2013: 26%, 2014: 19%)

Generalno gledano, kao i prethodne dve godine, mali procenat građana načelno veruje da obični ljudi svojim angažmanom mogu da utiču na odluke vlasti i menjaju stvari kojima nisu zadovoljni:

- 17% se načelno slaže sa stavom da obični ljudi svojim angažovanjem mogu da menjaju stvari kojima nisu zadovoljni u svojoj lokalnoj zajednici (2013: 17%, 2014: 16%)
- 10% se slaže sa stavom da obični ljudi svojim angažovanjem mogu da menjaju stvari kojima nisu zadovoljni na nacionalnom nivou (2013: 10%, 2014: 12%)

Kao i prethodnih godina, poverenje građana da pojedinim konkretnim akcijama mogu da dovedu do promena je nešto veće od načelnog uverenja da obični ljudi mogu da menjaju stvari u državi. Sa druge strane, međutim, posle povećanog poverenja u efikasnost sopstvenog angažmana 2014. godine (koje se najverovatnije može tumačiti posleizbornim optimizmom), ono se ponovo smanjilo:

- 23% građana veruje da se većinom od 9 navedenih akcija (5 i više) može uticati na promene stvari za koje građani smatraju da ih treba menjati u državi (2013: 22%, 2014: 30%), odnosno 26% ako se uključi i deseta akcija (obraćanje nezavisnim institucijama) uvedena prvi put 2015. godine.

Poverenje da građanski angažman može da utiče na promene stvari se smanjilo u odnosu na prethodnu godinu u pogledu većine navedenih akcija, a posebno kada su u pitanju glasanje na izborima (za 8%), učešće u demonstracijama i protestima (za 8%), povezivanje sa nevladinim organizacijama (za 8%), i organizovanim akcijama putem interneta i društvenih mreža (za 9%):

- 40% građana veruje da se stvari mogu menjati skretanjem pažnje medija na probleme građana (2013: 41%, 2014: 46%)
- 39% veruje da se stvari mogu menjati glasanjem na lokalnim izborima (2013: 42% 2014: 45%)
- 37% veruje da se stvari mogu menjati glasanjem na republičkim izborima (2013: 41%, 2014: 44%)
- 32% misli da se stvari mogu menjati članstvom u političkoj partiji (2013: 27%, 2014: 32%)
- 26% misli da se stvari mogu menjati učešćem u organizovanim pritiscima građana na Parlament, kao što su javne rasprave i potpisivanje peticija (2013: 23%, 2014: 30%)
- 22% veruje da se stvari mogu menjati povezivanjem sa nevladinim organizacijama (2013: 19%, 2014: 30%)
- 19% veruje da se stvari mogu menjati kontaktiranjem poslanika u Skupštini (2013: 14%, 2014: 21%)
- 18% veruje da se stvari mogu menjati organizovanim akcijama preko interneta i društvenih mreža (2013: 13%, 2014: 27%)
- Samo 16% građana veruje da se stvari mogu menjati obraćanjem nezavisnim institucijama (ovo pitanje nije postavljeno prethodnih godina)

Spremnost građana da se uključe u akcije usmerene na promene stvari u državi i odluke vlasti je uglavnom ostala na nivou prethodne godine, nešto većem nego 2013. godine:

- 29% građana izrazilo je spremnost da se uključi bar u 4 od 6 navedenih akcija (2013: 23%, 2014: 30%), odnosno 36% je izrazilo spremnost da se uključi u 4 od 8 akcija, kada se uključe još 2 akcije koje su vezi sa nezavisnim institucijama (pitanje uključeno 2015. godine)

Spremnost građana za učešće u pojedinim građanskim akcijama se povećala 2014. u odnosu na 2013. godinu (kao i u slučaju poverenja u efikasnost takvog angažmana), ali se ovaj trend nije nastavio 2015. godine. Iskazana spremnost na učešće u pojedinim akcijama uglavnom je ostala na nivou iz 2014. godine, sa izuzetkom povezivanja sa organizacijama civilnog društva gde se izražena spremnost smanjila za 6%:

- 57% građana izrazilo je spremnost da potpiše peticiju za neku stvar koju podržavaju (2013: 51%, 2014: 57% godine)
- 41% da se uključi u prikupljanje potpisa za peticiju (2013: 35%, 2014: 40%)
- 36% je izrazilo spremnost da potpiše peticiju „online“ (2013: 27%, 2014: 38%)
- 31% je izrazilo spremnost da učestvuje u javnom protestu (2013: 29%, 2014: 34%)
- 32% je izrazilo spremnost da se obrati svom odborniku/ci ili poslaniku/ci sa zahtevom za rešenje problema u lokalnoj zajednici ili državi (2013: 23%, 2014: 31%)
- 20% je izrazilo spremnost da se obrati nekoj organizaciji civilnog društva i raspita se o aktivnostima u kojima bi moglo da učestvuje (2013: 18%, 2014: 26%)
- 22% građana je izrazilo spremnost da se obrati nekoj nezavisnoj instituciji, a čak 36% da se pridruži ili podrži neku akciju za rešavanje problema koji smatraju važnim koju bi pokrenula neka nezavisna institucija (pitanja postavljena ove godine)

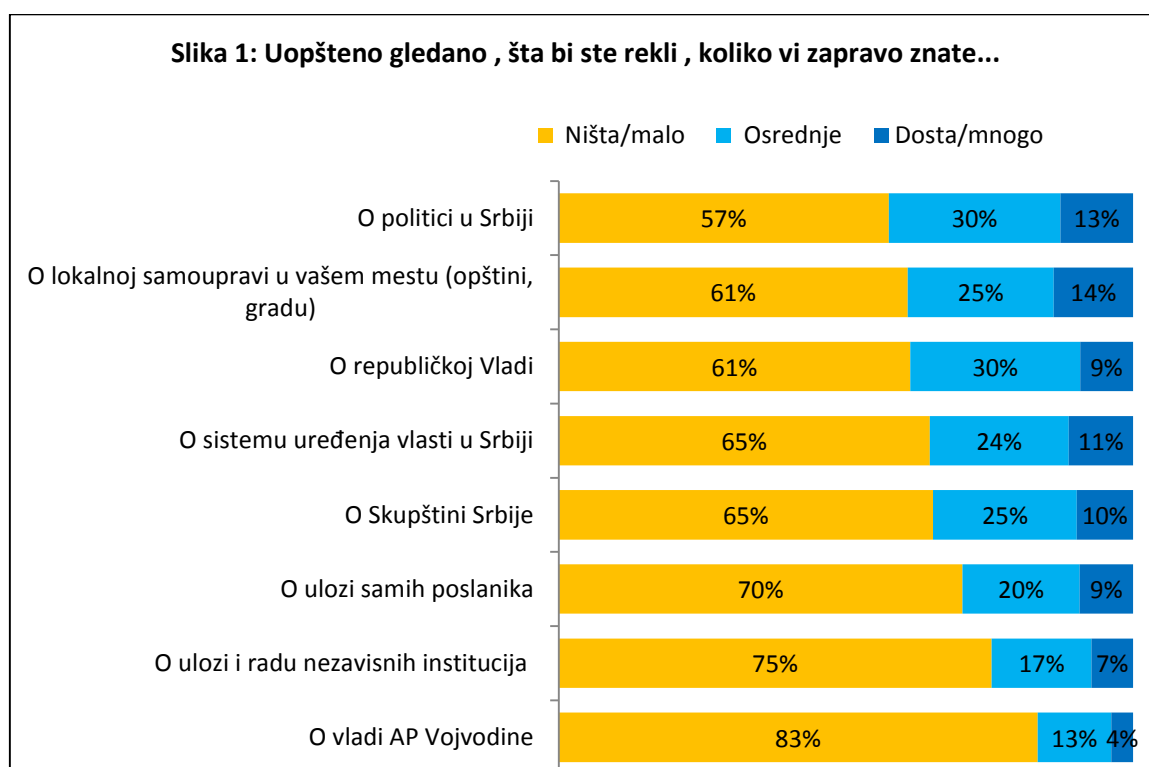
GLAVNI NALAZI

A. ZNANJE I ZAJNTERESOVANOST ZA POLITIČKE TEME

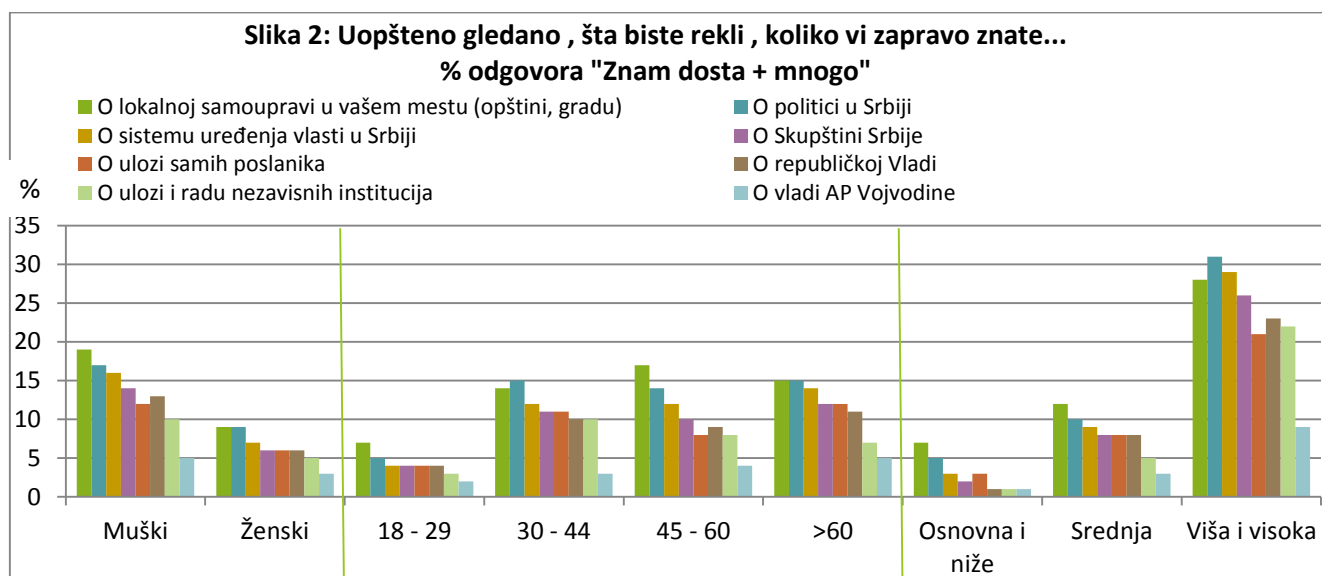
Ocena sopstvenog znanja

Kao i prethodnih godina, većina građana ocenjuje da o temama koje se tiču politike, političkog sistema, nosilaca vlasti u Srbiji, kao i radu nezavisnih institucija, ne zna ništa ili zna malo. Procenat onih koji se osećaju obaveštenim donekle je porastao u odnosu na prethodnu godinu i uglavnom se, posle pada 2014. godine, vratio na nivo iz 2013. godine.

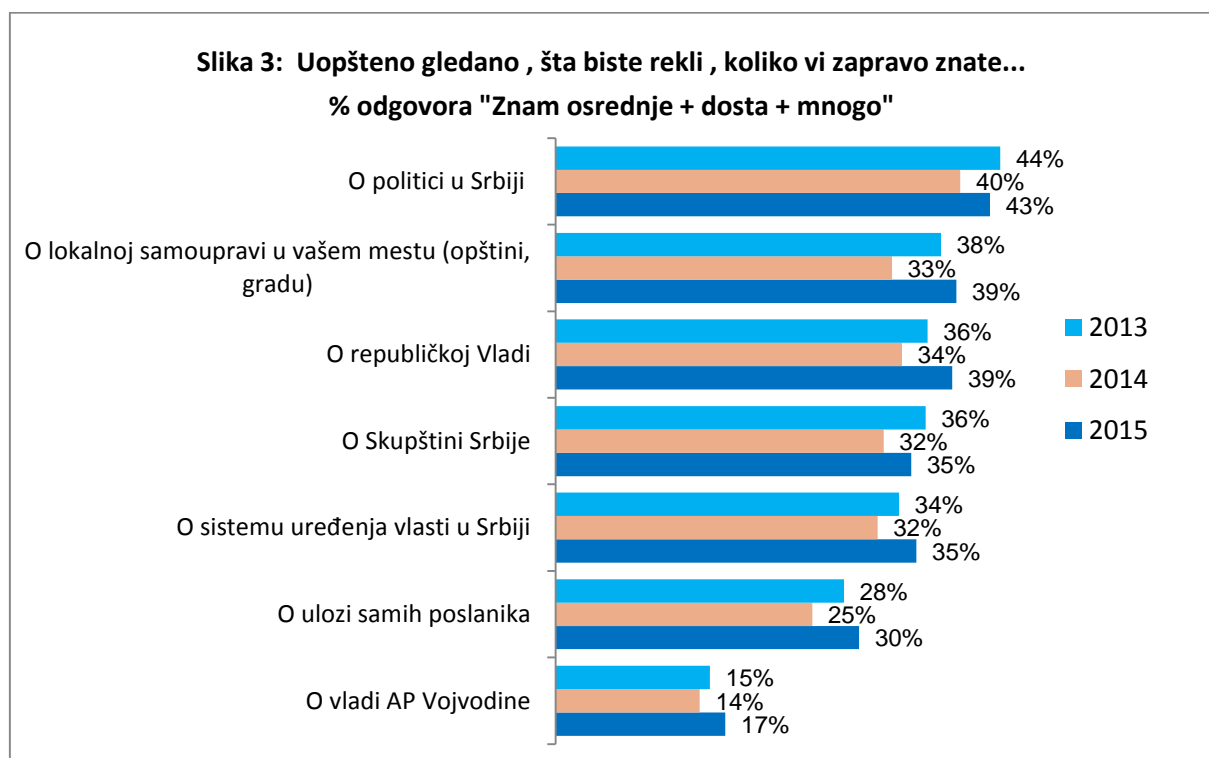
Većina građana, 57%, ocenjuje da ne zna ništa, ili zna malo o politici Srbije, a više od 60% smatra da ne zna ništa ili zna malo o republičkoj Vladi, lokalnoj samoupravi, Skupštini Srbije i sistemu uređenja vlasti. Čak 70% ocenjuje da ne zna ništa ili zna malo o ulozi poslanika, 75% o radu nezavisnih institucija, a 83% da ne zna ništa, ili zna malo o Vladi AP Vojvodine. (Slika 1).

Kao i prethodnih godina, žene, građani od 18 do 29 godina, i građani niskog obrazovanja su, po sopstvenim procenama, najmanje informisani. (Slika 2)

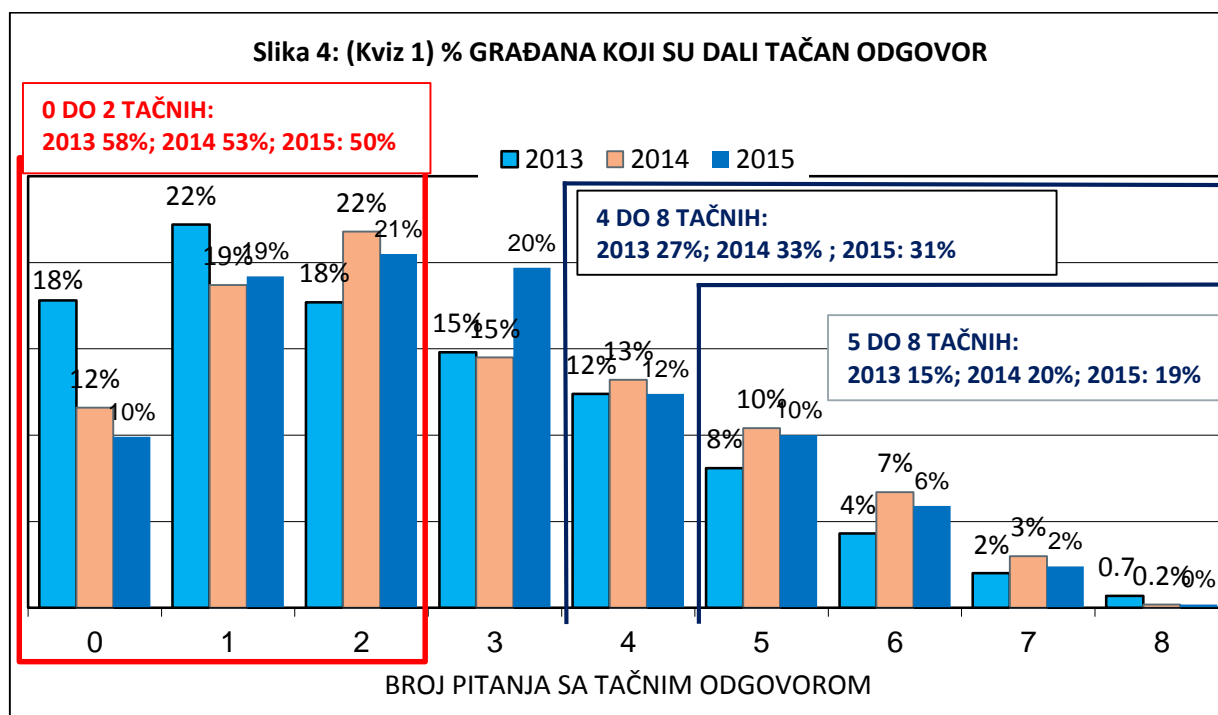
U odnosu na prethodnu godinu nešto veći procenat građana se oseća bar osrednje informisanim o svim navedenim temama i ocene sopstvene obaveštenosti su uglavnom ponovo na nivou iz 2013. godine. (Slika 3)

Znanje

Znanje o većini tema u vezi sa politikom uglavnom je ostalo na niskom nivou kao i prethodne godine, ali ipak nešto višem nego 2013.

U prvom „kvizu“ znanja, koji se sastojao od 8 pitanja, nešto više od polovine građana, 50%, znalo je odgovor na najviše 2 pitanja (58% 2013. godine, a 53% 2014.); 31% građana znalo je odgovor na 4 i više pitanja (27% 2013. godine, a 33% 2014.), a 19% na 5 i više pitanja (15% 2013. godine, a 33% 2014.). (Slika 4)

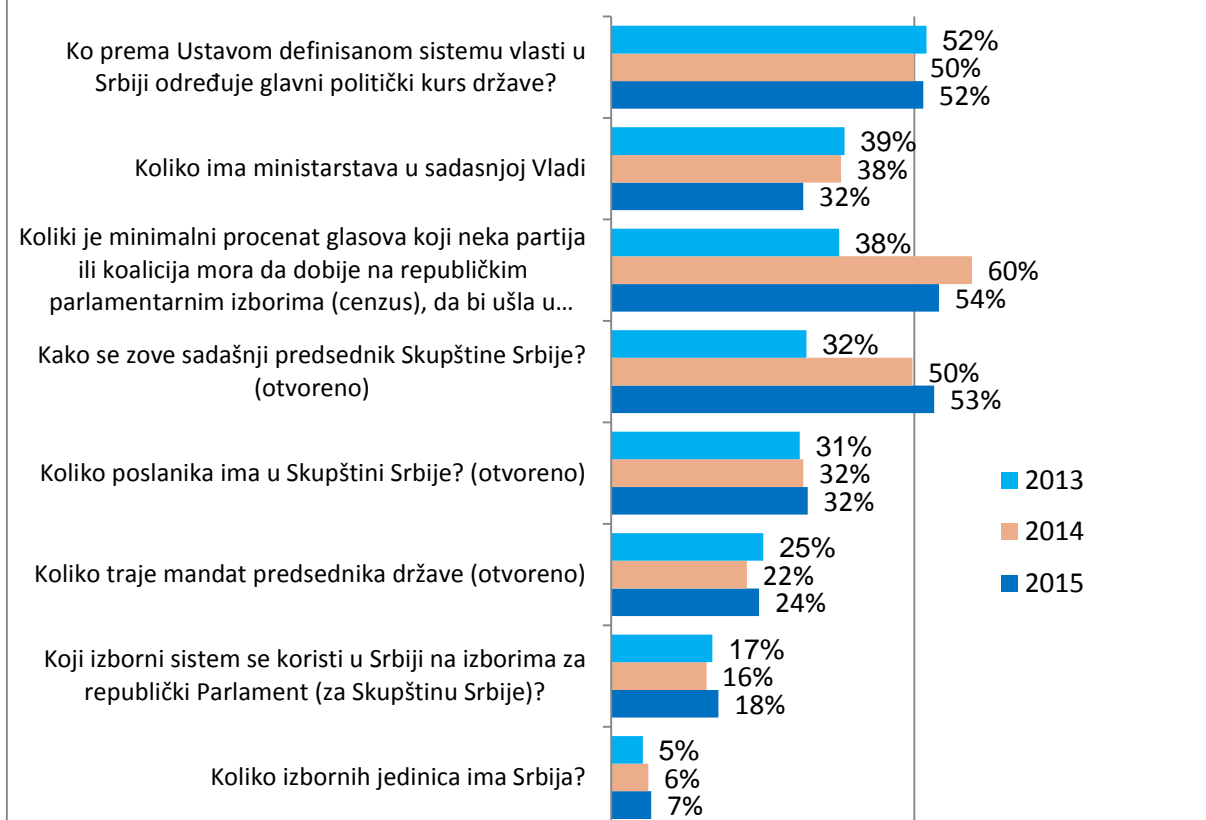
Građani su u najvećem procentu (više od polovine) dali tačne odgovore na tri pitanja: *Koliki je minimalni procenat glasova koji stranka treba da osvoji na parlamentarni izborima da bi ušla u Skupštinu Srbije; Ko prema Ustavu određuje glavni politički kurs države; Kako se zove predsednik/predsednica Skupštine Srbije.* (Slika 5)

Najmanje znanje, kao i prethodne godine, građani su pokazali na pitanjima o izbornom sistemu Srbije: samo 18% znalo je da se na izborima za republički parlament koristi proporcionalni sistem, a samo 7% da u Srbiji postoji samo jedna izborna jedinica. (Slika 5)

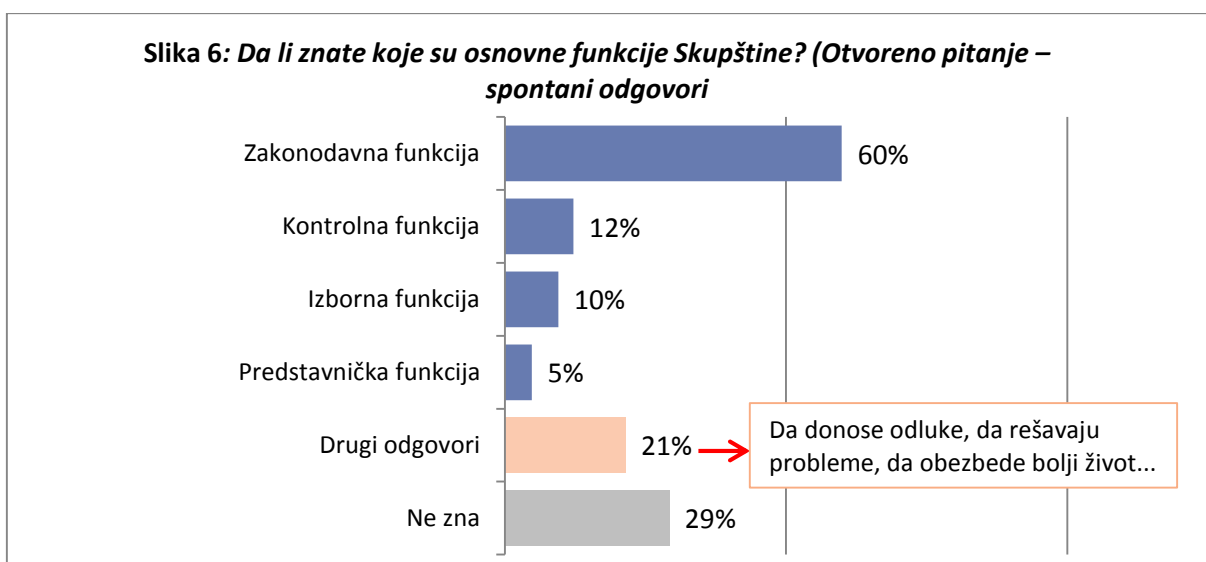
Kao i prethodne godine, manje od trećine građana, 32%, znalo je koliko ima poslanika u Skupštini, i isto toliko, 32%, koliko ima ministarstava u sadašnjoj Vladi Srbije (čak 6% manje nego prethodne godine). (Slika 5)

Samo 24% građana znalo je da mandat predsednika Srbije traje pet godina (25% 2013. godine, 22% 2014.). (Slika 5)

Slika 5: (Kviz 1) % GRAĐANA KOJI SU DALI TAČAN ODGOVOR

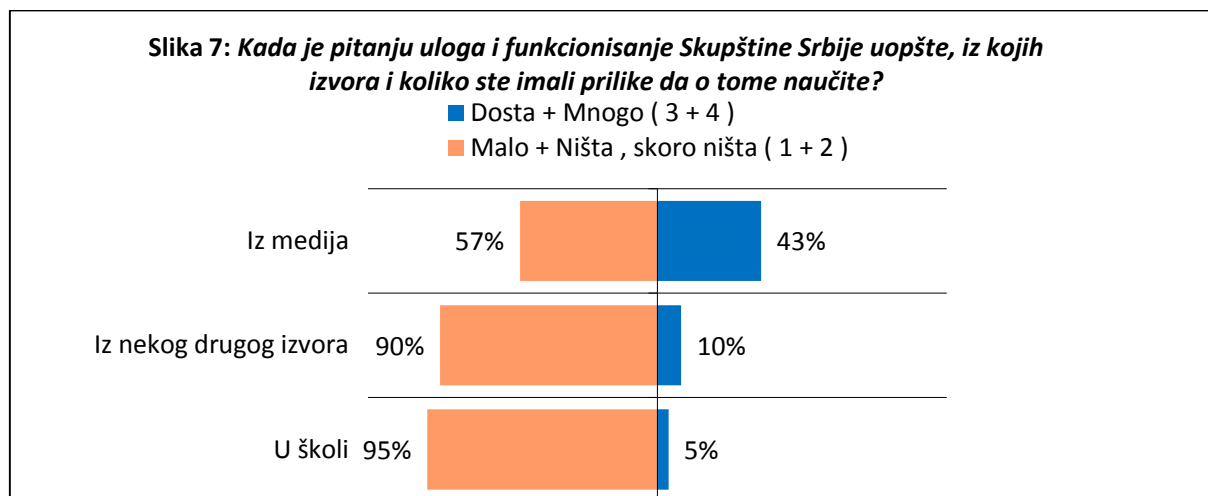

Građani su malo informisani o osnovnim funkcijama Skupštine. Jedina funkcija koja je poznata većini građana je zakonodavna funkcija, dok najmanji broj građana zna za predstavničku funkciju. Zakonodavnu funkciju navelo je 60% građana, kontrolnu 12%, izbornu 10%, a predstavničku samo 5% građana.¹ (Slika 6)

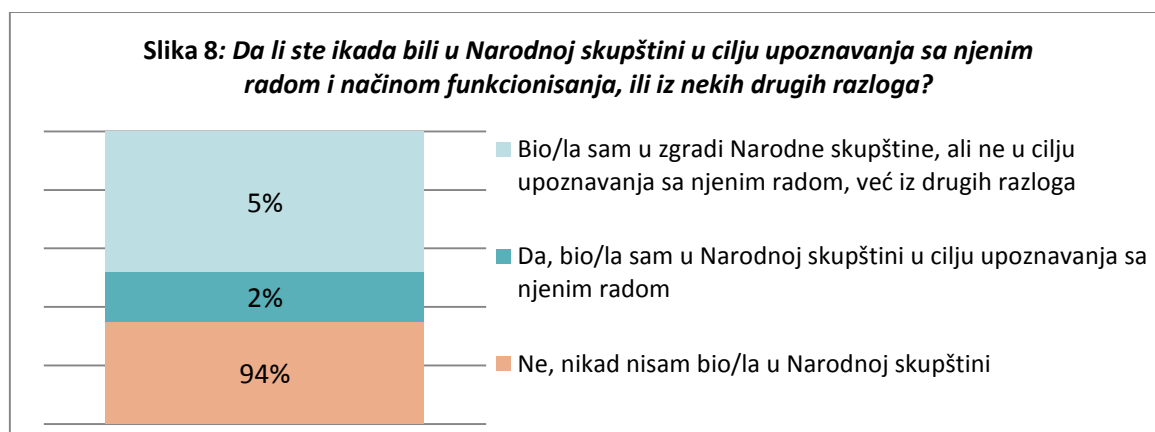

¹ Svi odgovori u kojima su ispitanici datu funkciju opisali svojim rečima, iako je nisu precizno imenovali, prihvatani su kao tačni

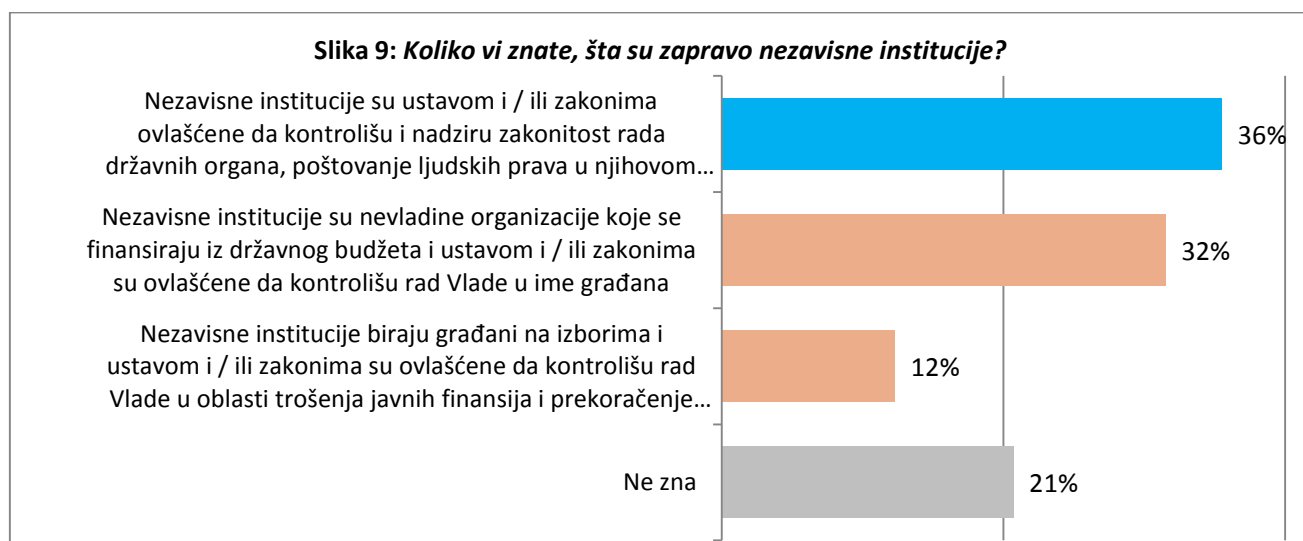
Kao izvor informisanja iz koga su najviše naučili o ulozi i radu Skupštine Srbije, građani su najčešće naveli medije, 43%, a najmanje školu, samo 5%. (Slika 7)

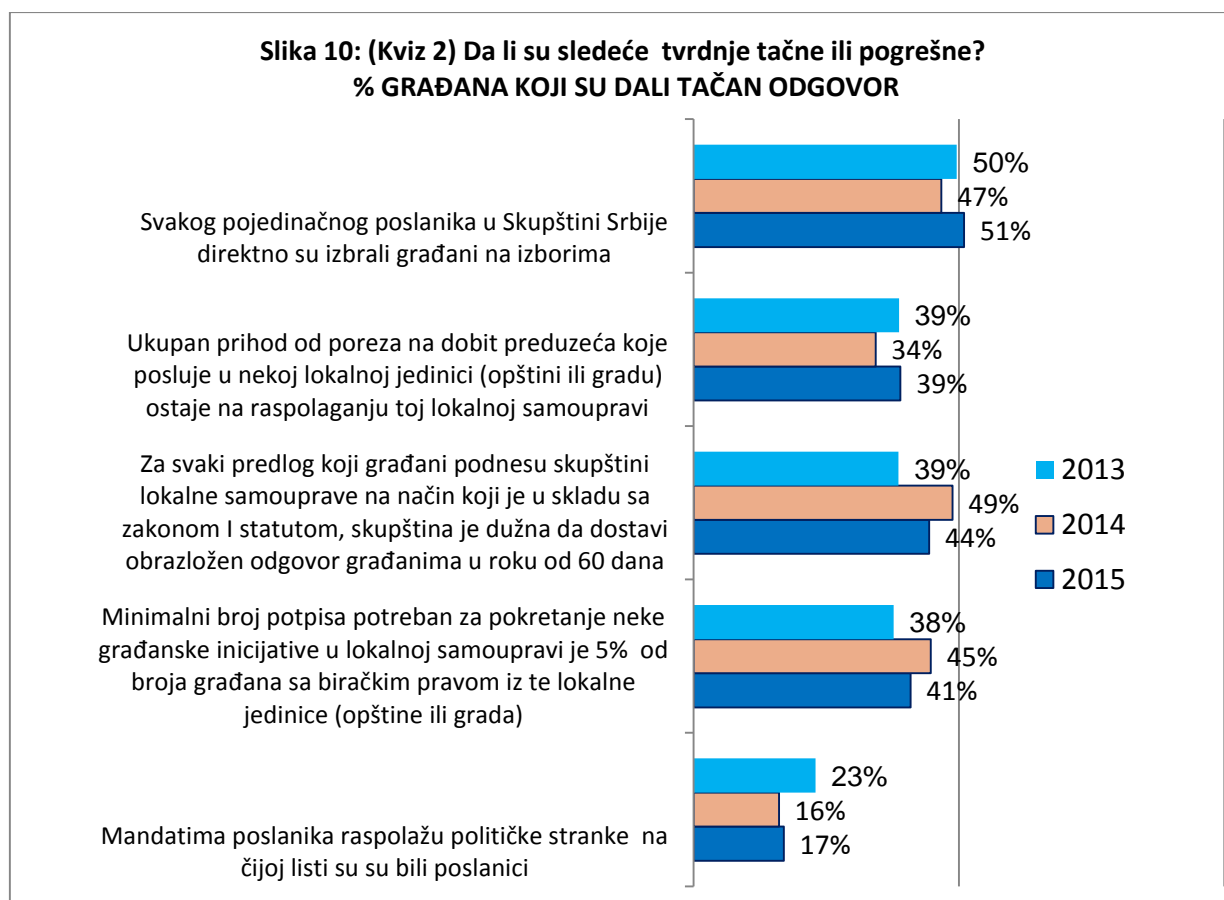
Samo 7% građana je bilo u Narodnoj skupštini, a samo 2% u cilju upoznavanja sa njenim radom (Slika 8)

Tek nešto više od trećine građana znalo je šta su zapravo nezavisne institucije (Slika 9)

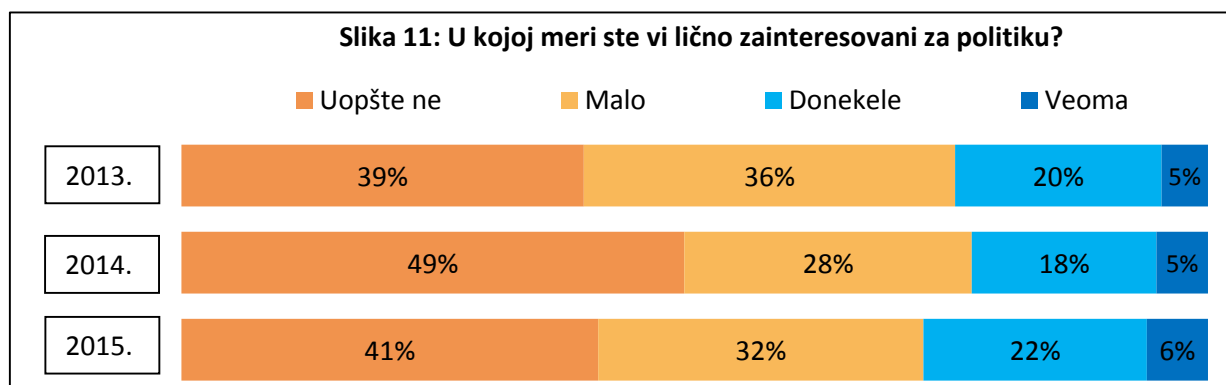

U drugom „kvizu“ znanja, u kome su se građani opredeljivali da li je navedena tvrdnja tačna ili pogrešna, građani su, kao i prethodne godine, pokazali nešto bolje znanje. Blizu trećine građana odabralo je tačne odgovore na 3 i više od 5 pitanja, tek nešto manje nego prethodnih godina (2013. i 2014.: 34%). (Slika 10)

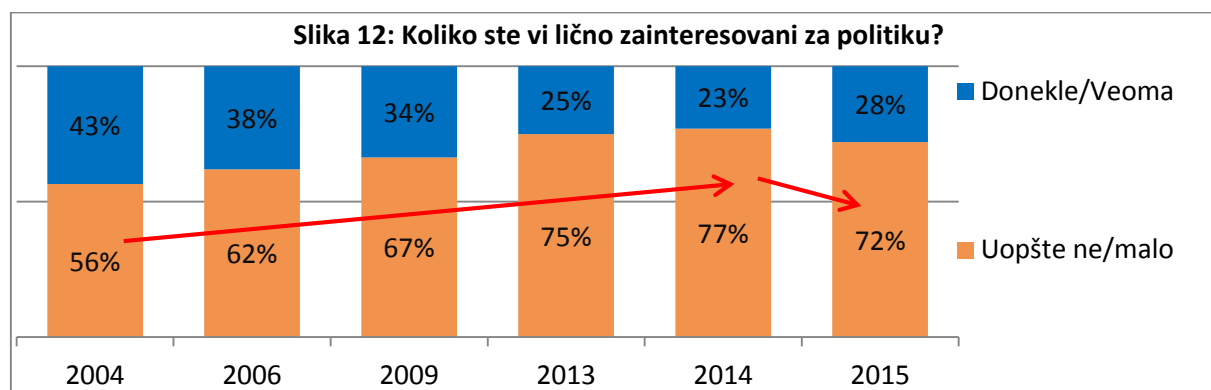

Zainteresovanost

Građani su, kao i prethodnih godina, izrazili malo zainteresovanosti za teme u vezi sa politikom i radom demokratskih institucija Srbije. Ipak, u odnosu na prethodne dve godine, zainteresovanost je donekle porasla: 28% građana reklo je da ih politika bar donekle, ako ne veoma interesuje, 5% više nego prethodne godine (2013: 25%, 2014: 23%) (Slika 11)

Posle konstantnog porasta nezainteresovanosti za politiku, zainteresovanost je ove godine bar donekle porasla (Slika 12)²

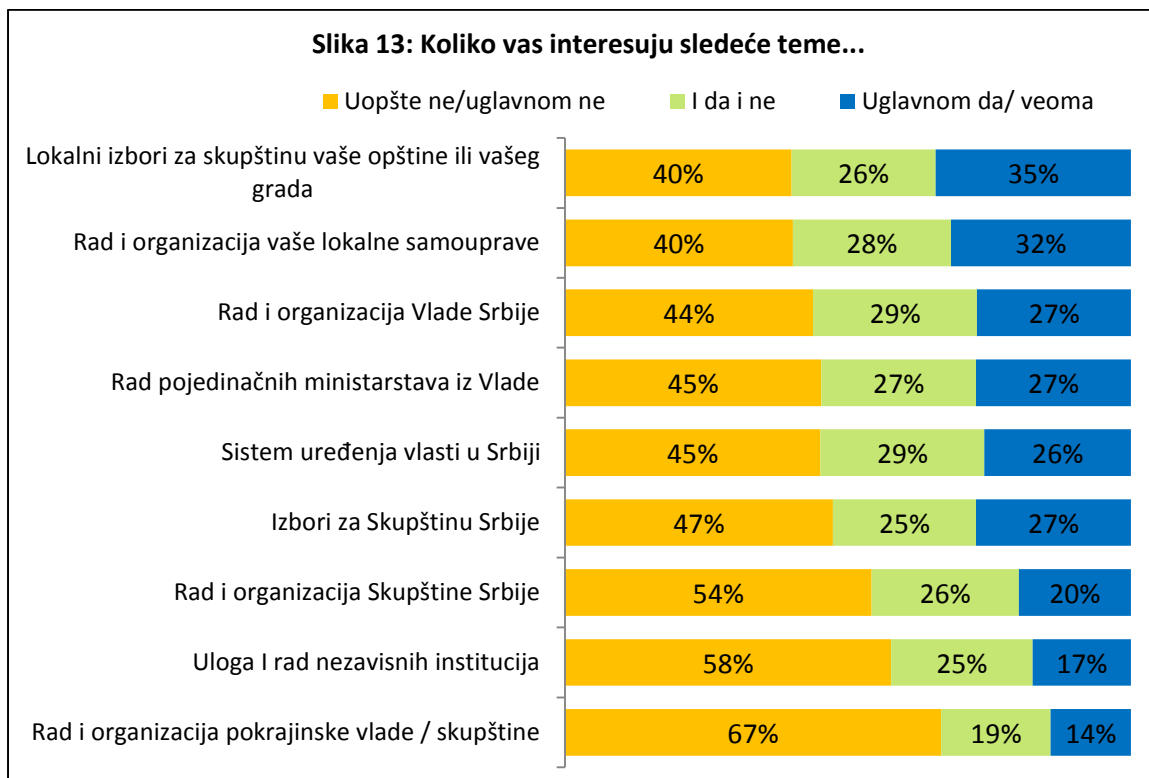
Više od polovine građana, 51% nije zainteresovana ni za jednu od 9 navedenih tema. (Slika 13)

Građani su najviše zainteresovani za izbore za skupštinu opštine u kojoj žive i rad njihovih lokalnih samouprava, ali i za ove teme zainteresovano je tek oko trećine građana. (Slika 13)

Građane najmanje interesuju teme u vezi sa radom i organizacijom Skupštine Srbije (20%), radom i organizacijom nezavisnih institucija (17%) i radom i organizacijom pokrajinske Vlade i Skupštine (14%) (Slika 13.)

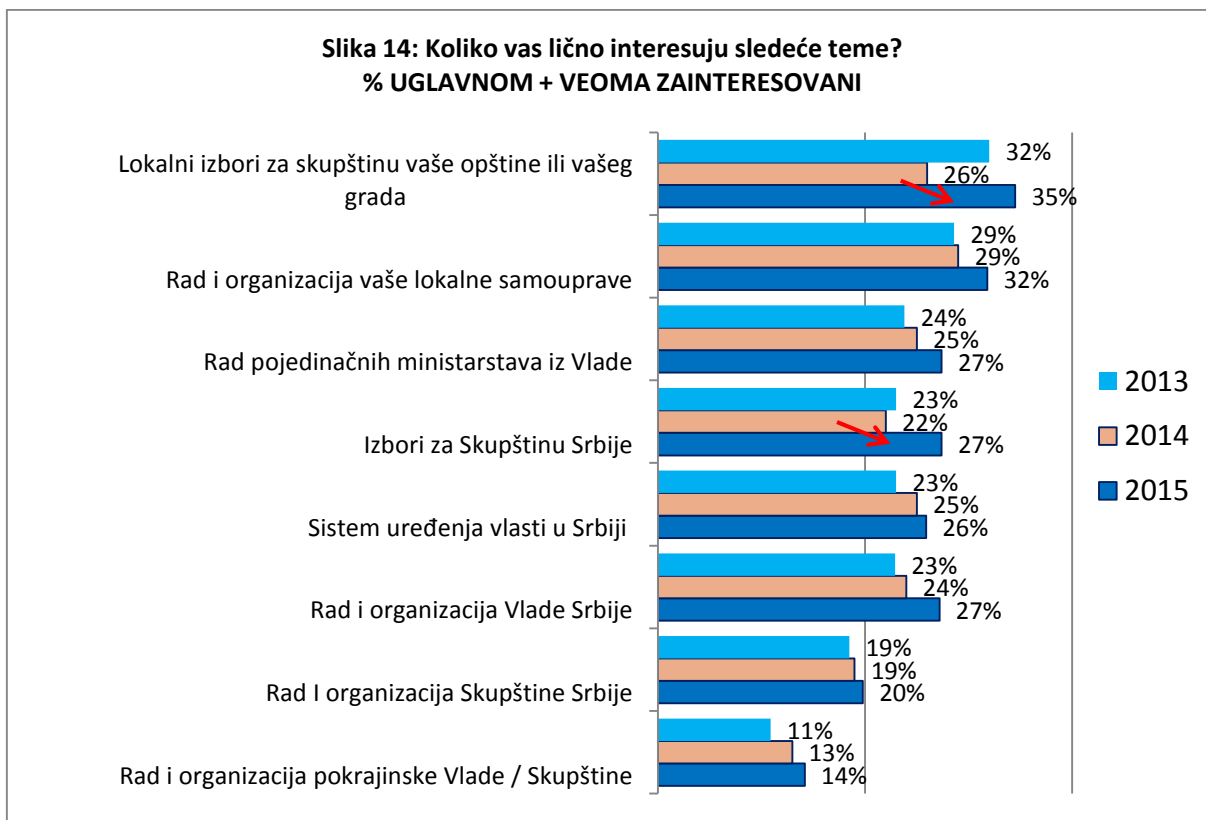
Znatno manje od trećine građana, 27%, zainteresovano je za rad i organizaciju Vlade Srbije, rad pojedinačnih ministarstava, sistem uređenja vlasti u Srbiji i izbore za Skupštinu Srbije. (Slika 13)

² Izvor 2004, 2006, 2009: Ipsos istraživanja javnog mnjenja za Internacionalni Republikanski Institut (IRI)

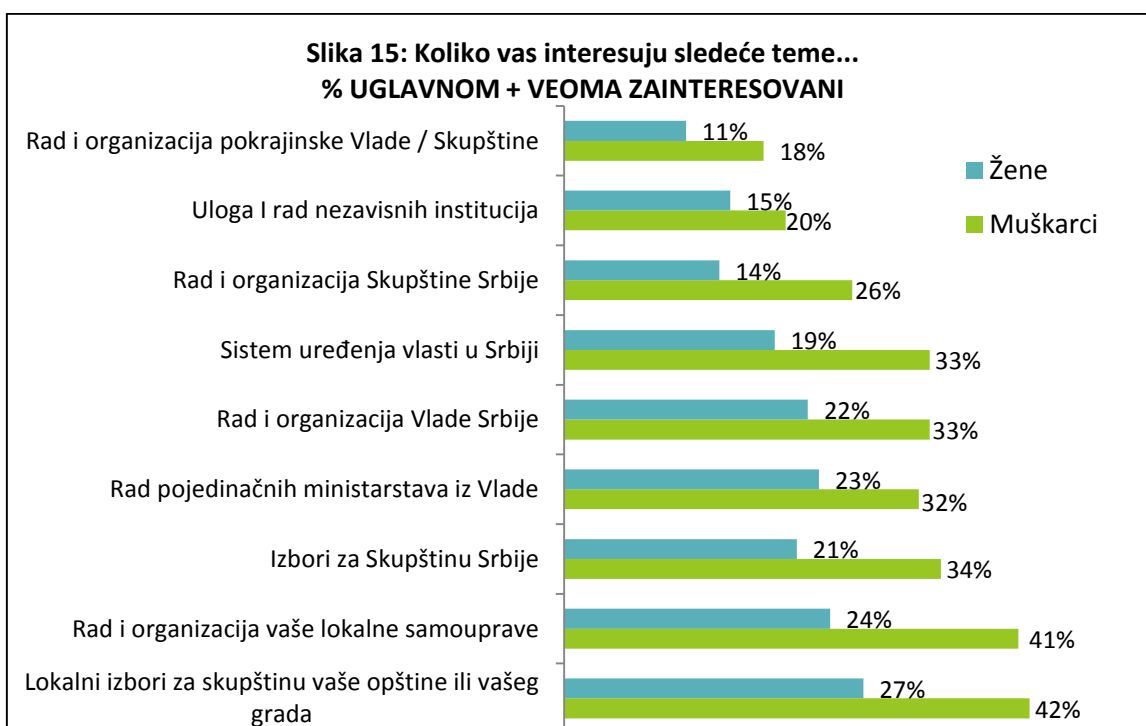

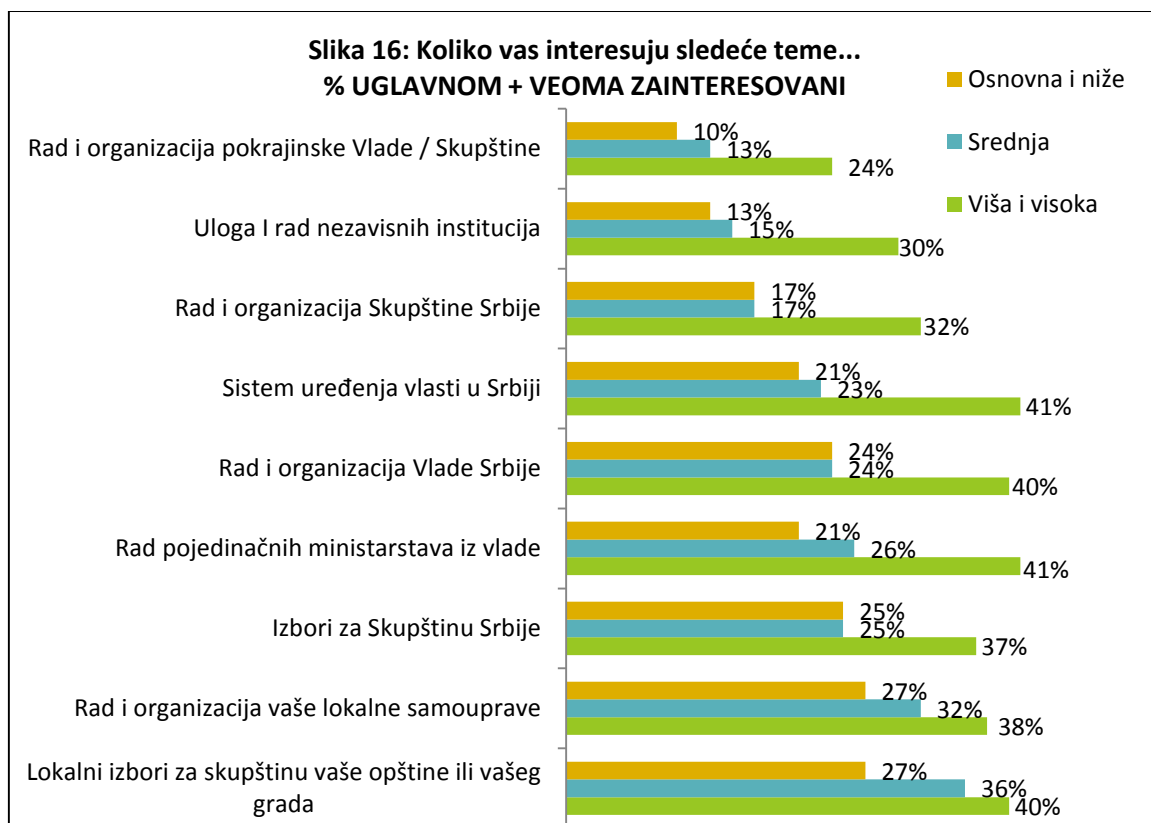
U odnosu na prethodnu godinu zainteresovanost građana za političke teme je porasla, posebno kada su u pitanju lokalni izbori (za 9%), a nešto manje i kada su u pitanju izbori za Skupštinu Srbije.³ (Slika 14)

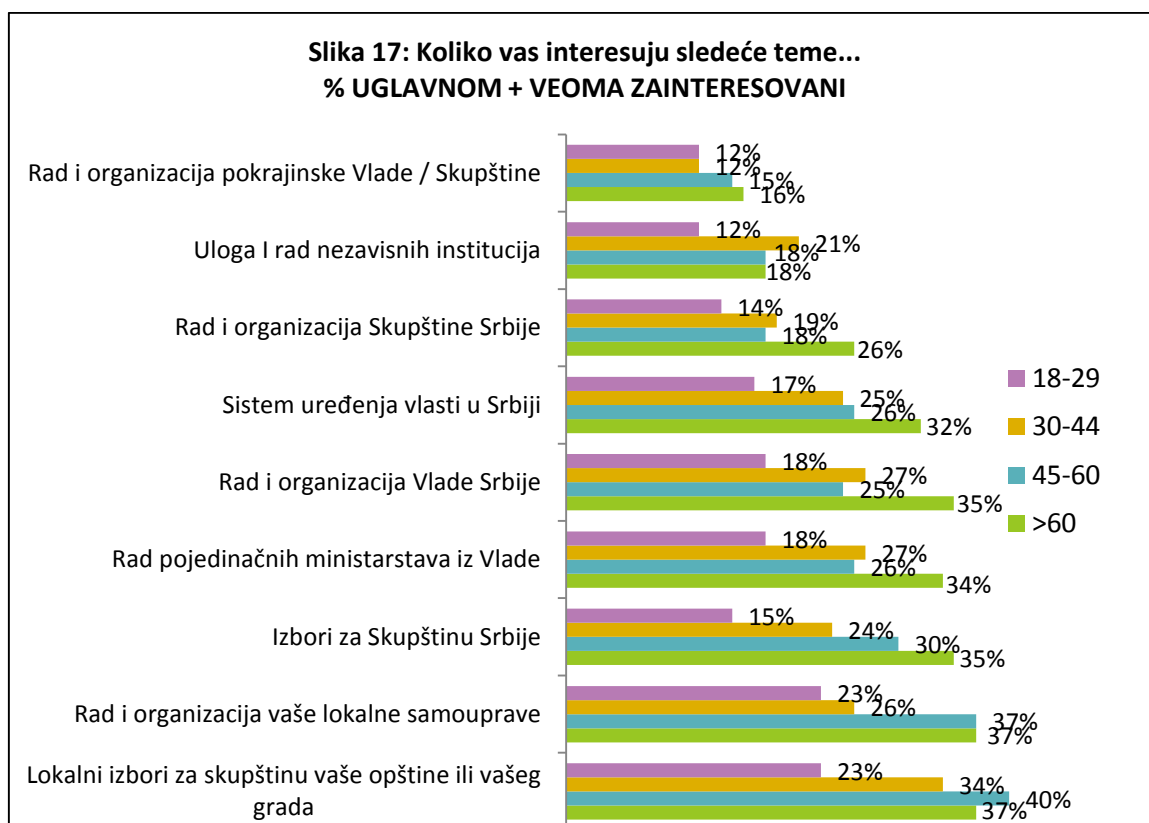
³ Povećano interesovanje najverovatnije se može dovesti u vezu sa čestim medijskim komentarima predstojećih lokalnih i pokrajinskih izbora i mogućem raspisivanju vanrednih republičkih izbora

Kao i u slučaju informisanosti, tako i u slučaju zainteresovanosti za političke teme, upadljive su razlike između muškaraca i žena, građana sa različitim nivoom obrazovanja i godinama starosti. Žene su izrazile znatno manju zainteresovanost od muškaraca, a zainteresovanost raste sa višim obrazovanjem. Građani od 18 do 29 godina manje su zainteresovani od starijih građana. (Slike 15, 16 i 17)

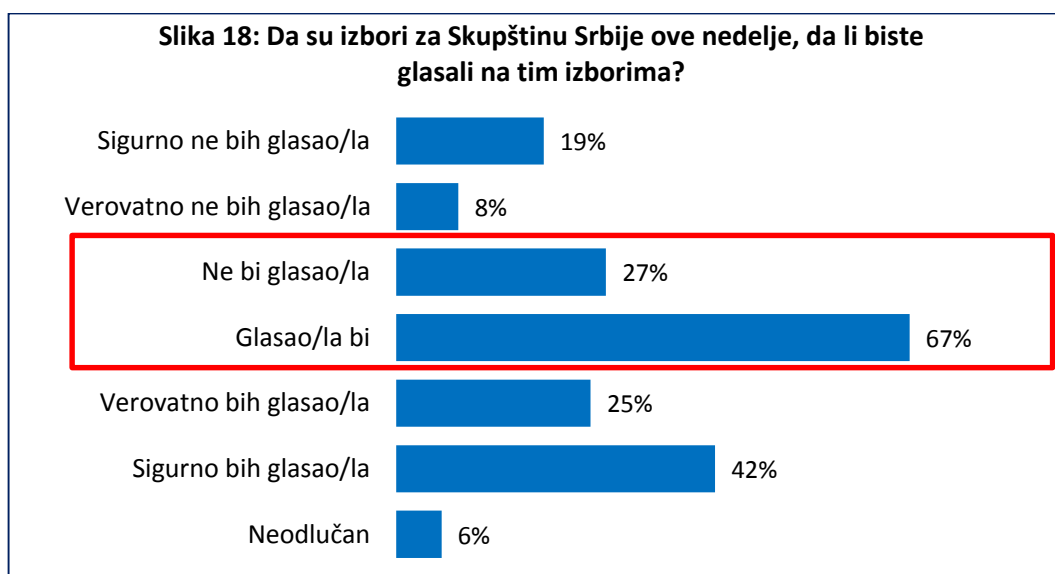

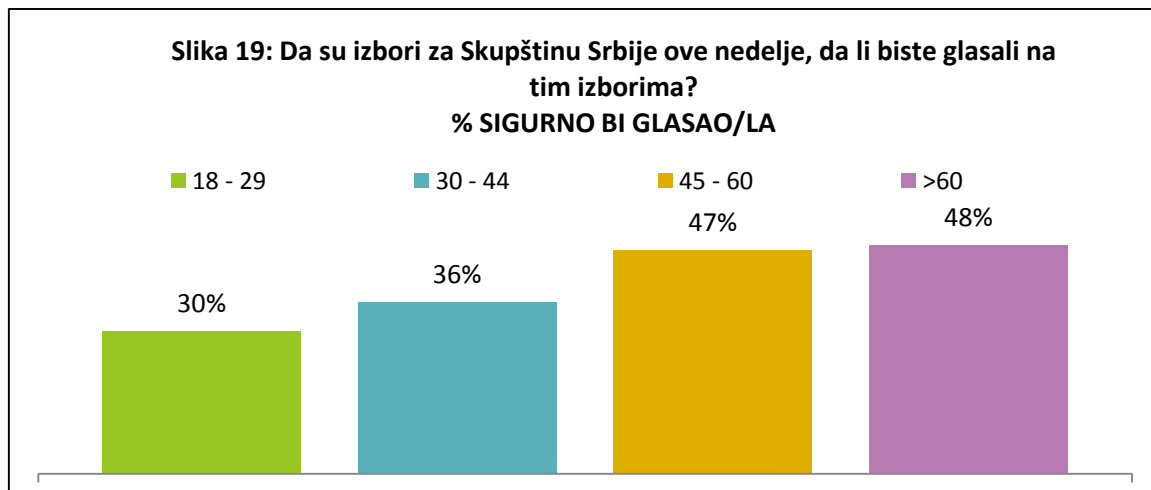
B. ANGAŽOVANOST I UČEŠĆE

Kada je u pitanju učešće građana u demokratskim procesima, izbori su i dalje jedina aktivnost u kojoj učestvuje većina građana. U drugim akcijama koje se tiču rešavanja problema i donošenja odluka učestvuje relativno mali procenat građana, ali se taj procenat u odnosu na prethodne godine bar donekle povećao.

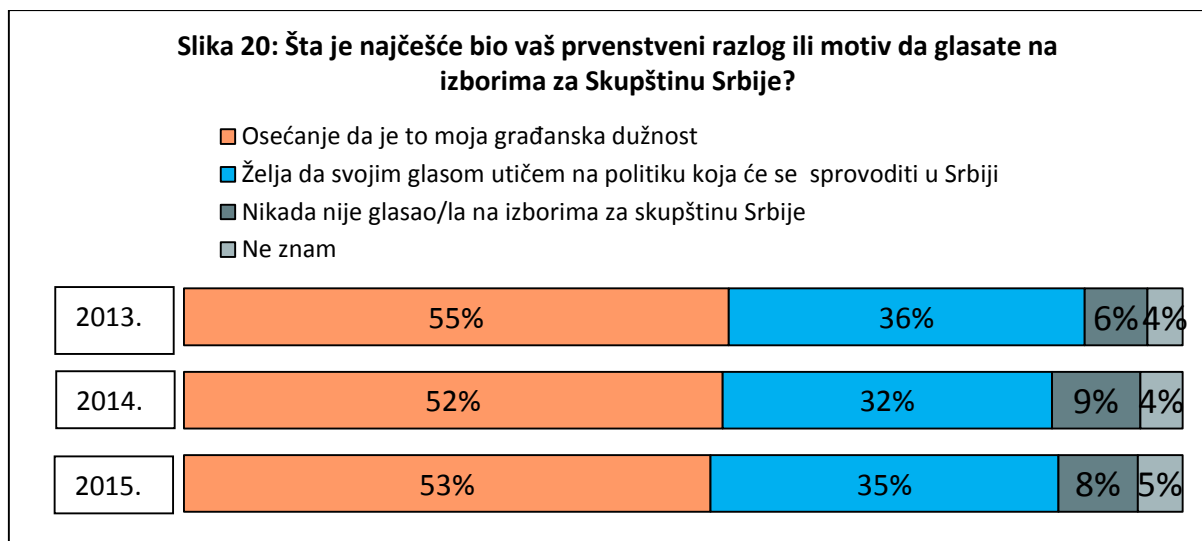
Većina građana, 67%, izjavila je da bi bar verovatno, ako ne sigurno glasalo na izborima da su oni bli u vreme istraživanja, a 42% da bi sigurno glasalo. (Slika 18)

Sigurni birači su znatno češće stariji nego mlađi građani. Među građanima starijim od 60 godina 48% bi sigurno glasalo na izborima da su oni bili u vreme istraživanja, dok bi među biračima od 18 do 29 godina sigurno glasalo 30%. Uzevši u obzir da se oko 30% biračkog tela Srbije sastoji od građana starijih od 60 godina, a tek oko 18% od građana između 18 i 29 godina⁴, uticaj najstarijih građana na politički kurs zemlje postaje još očigledniji. (Slika 19).

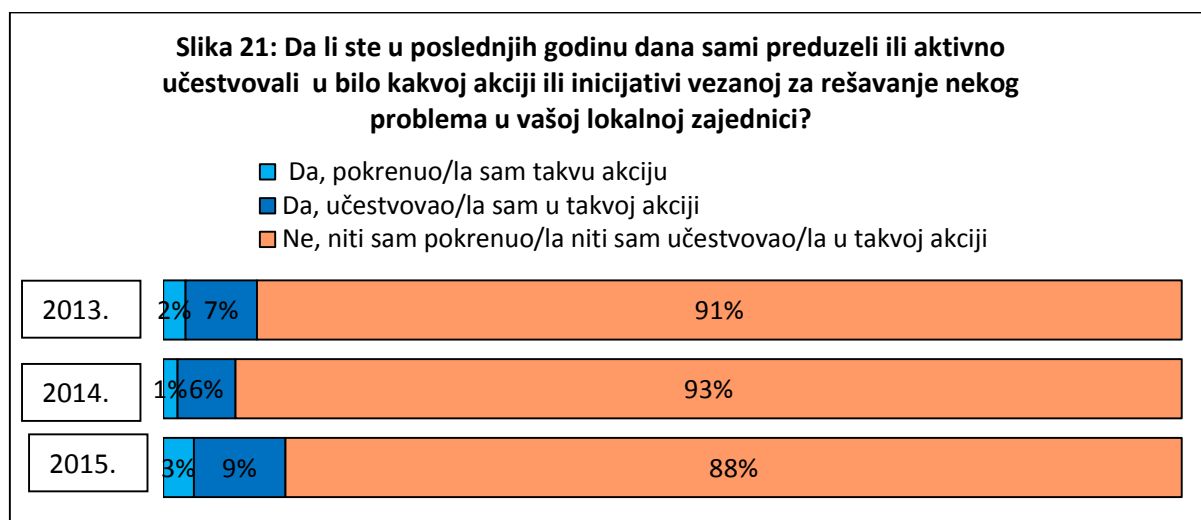

Kao i prethodnih godina, znatno veći procenat građana izlazi na izbore zato što to smatra svojom građanskom dužnošću (53%), nego što glasa u želji da utiče na politiku koja se sprovodi u Srbiji (35%). (Slika 20).

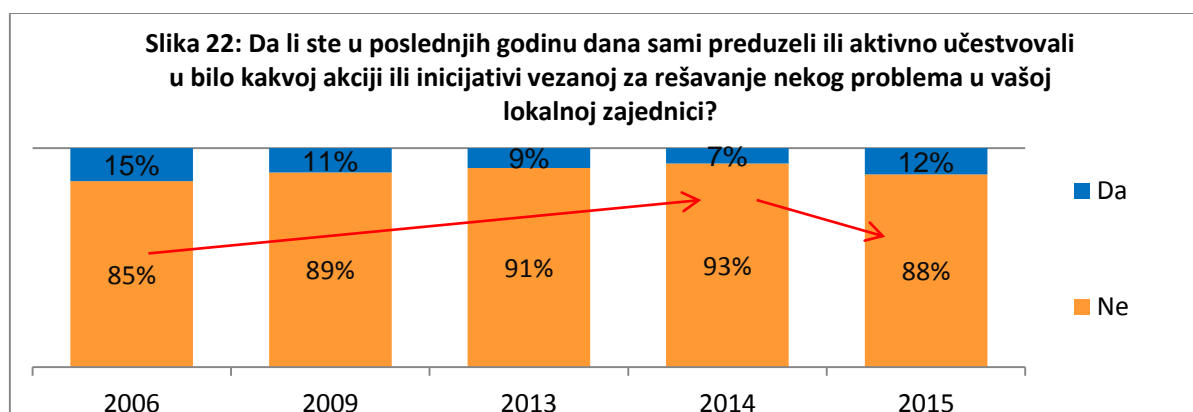

⁴ Prema popisu stanovništva Srbije iz 2011. godine

U drugim akcijama u vezi sa demokratskim procesima učestvuje relativno mali procenat građana, ali se taj procenat donekle uvećao u odnosu na prethodnu godinu. (Slike 21 i 22).

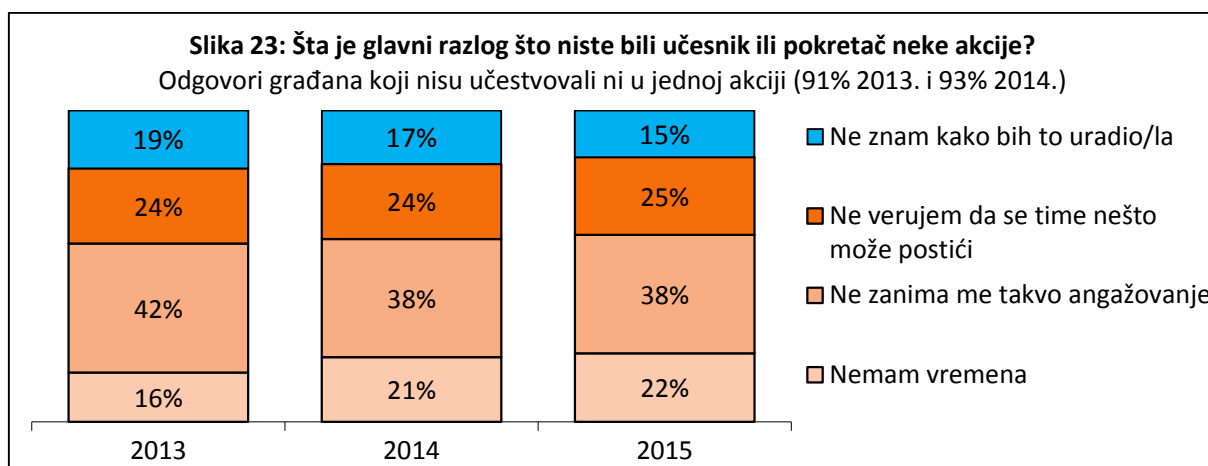
Procenat učešća građana u nekoj inicijativi za rešavanje problema u lokalnoj zajednici porastao je u odnosu na prethodnu godinu za 5%.⁵

Kao i prethodnih godina, kao najčešći razlog za neučešće građani navode nezainteresovanost - 38%, a zatim i nedostatak vremena (22%).

Slično kao i prethodnih godina, svaki četvrti građanin kao razlog za neučešće navodi nepoverenje da se takvim angažmanom nešto može postići, a 15% da ne znaju kako to da učine. Procenat građana koji su kao razlog naveli da ne znaju kako to da učine, blago se, ali sistematski, smanjuje od 2013. godine. Taj razlog ove godine je navelo 15% građana, 2014. 17%, a 2013. 19% građana (Slika 23).

⁵ Izvor: Istraživanje javnog mnjenja 2006. i 2009. godine, Ipsos Strategic Marketing za Institut za održive zajednice (ISC) i USAID

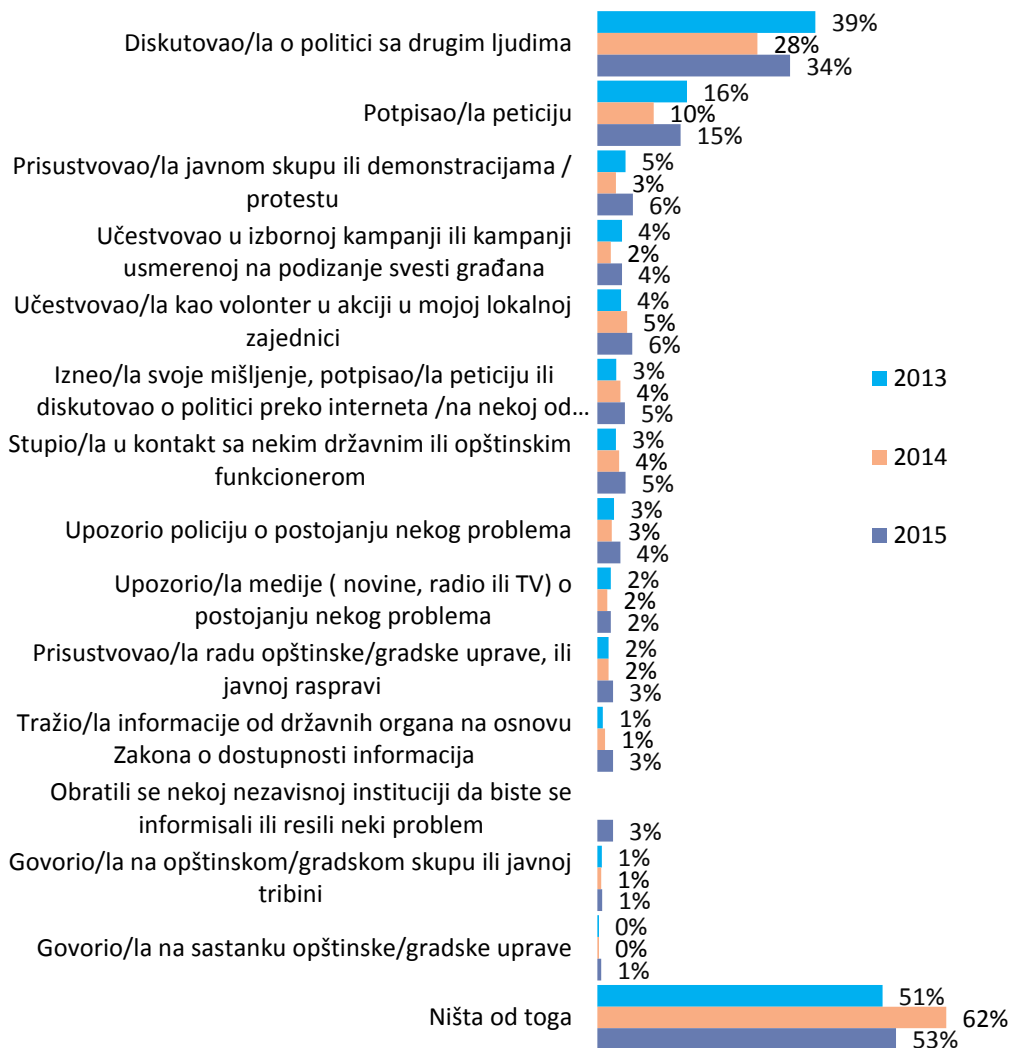
Znatno veći procenat građana izjavilo je da je učestvovalo bar u nekoj konkretnoj akciji u vezi sa političkim životom, nego u nekoj inicijativi ili akciji koja se tiče rešavanja problema u lokalnoj zajednici. U odnosu na prethodnu godinu (poređenjem istih 13 akcija kao i prethodnih godina), procenat učešća se povećao za 9%. Ove godine 47% građana reklo je da je uzelo učešća bar u jednoj od 13 navedenih akcija (2013. godine to je saopštilo 49%, a 2014. 38%). (Slika 24)

Kao i prethodne dve godine, akcija u kojoj su građani najčešće učestvovali bilo je diskutovanje o politici sa drugim ljudima. U skladu sa povećanim interesovanjem za politiku, porastao je i procenat građana koji su naveli da su diskutovali o politici. Ove godine tu akciju je navelo 34% građana, 6% više nego prethodne godine, ali još uvek manje nego 2013. (2013: 39%, 2014: 28%).

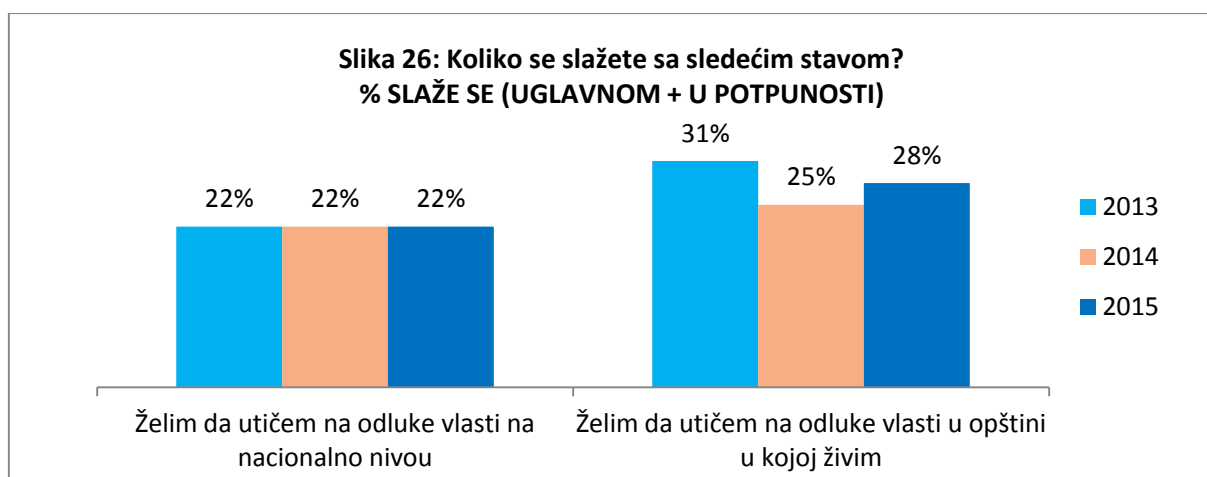
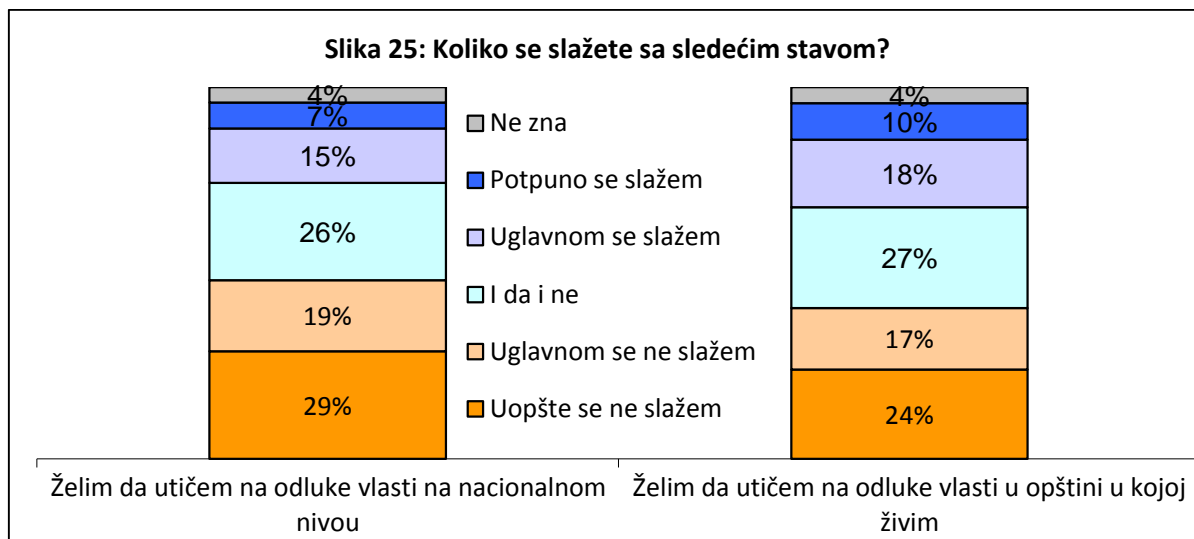
Ako se izuzme diskutovanje o politici, ove godine je 29% građana saopštilo da je učestvovalo bar u jednoj od navedenih 13 akcija, što je čak 8% više nego prethodne godine, a 3% više nego 2013. (Slika 24)

Najzad, ove godine su građani pitani i da li su se u poslednje 2 -3 godine obratili nekoj nezavisnoj instituciji da bi se informisali ili rešili neki problem: 3% građana saopštilo je da je preduzelo takvu akciju. (Slika 24)

Slika 24: Da li ste u poslednje 2 - 3 godine preduzeli neku od sledećih aktivnosti?

Kao i prethodnih godina, relativno mali procenat građana izražava želju da utiče na odluke vlasti: 22% želi da utiče na odluke vlasti na nacionalnom nivou, a 28% na odluke vlasti u opštini u kojoj živi. U odnosu na prethodne godine procenat građana koji su izjavili da žele da utiču na odluke vlasti na nacionalnom nivou se nije promenio, ali je **procenat građana koji su rekli da žele da utiču na odluke vlasti na lokalnom nivou u odnosu na prethodnu godinu blago porastao** (sa 25% na 28%). (Slike 25 i 26).

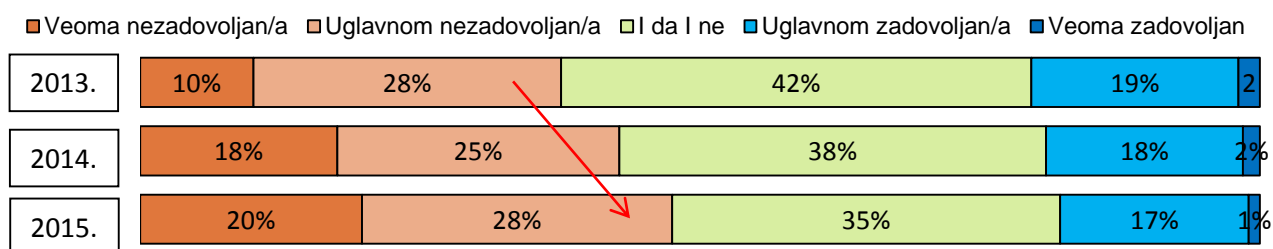
C. ZADOVOLJSTVO RADOM SKUPŠTINE I VLADE I POVERENJE U EFIKASNOST GRAĐANSKOG ANGAŽOVANJA

Zadovoljstvo radom Skupštine i Vlade

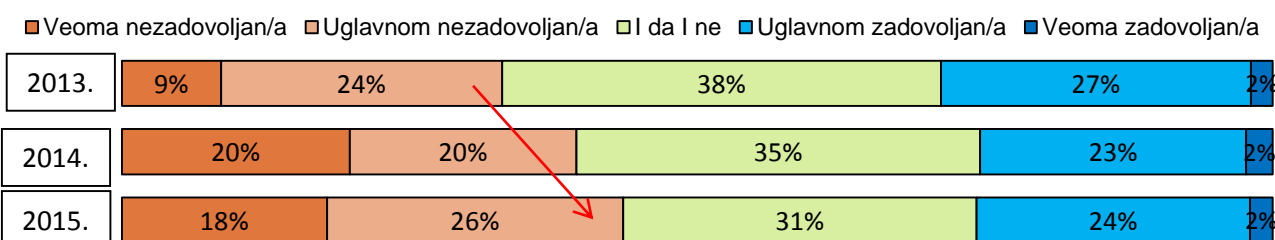
Znatno veći broj građana je nezadovoljan nego što je zadovoljan radom Skupštine Srbije i Vlade Srbije, a nezadovoljstvo sistematski raste u poslednje dve godine. Radom Skupštine Srbije nezadovoljno je 48% građana (38% 2013. godine, 43% 2014.), a zadovoljno samo 17%. Radom Vlade Srbije je nezadovoljno 44% građana (33% 2013. godine, a 39% 2014.), a zadovoljno 26%. (Slike 27 i 28)

Opšte poverenje građana u političare i poverenje da poslanici u Skupštini zastupaju interese građana je veoma nisko. Čak 68% građana smatra da političari građanima ne govore istinu i taj procenat je porastao u odnosu na dve prethodne godine (Slika 29).

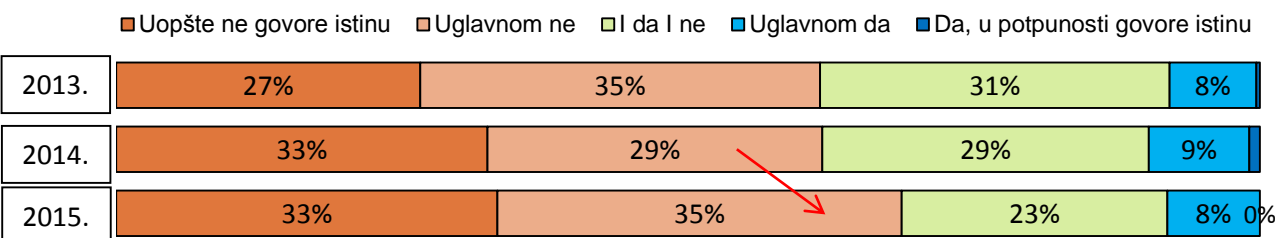
Slika 27: Uopšteno gledano, koliko ste zadovoljni ili nezadovoljni radom Skupštine Srbije u sadašnjem sazivu?

Slika 28: Uopšteno gledano, koliko ste zadovoljni ili nezadovoljni radom Vlade Srbije u sadašnjem sazivu?

Slika 29: Koliko verujete da političari u Srbiji govore istinu građanima?

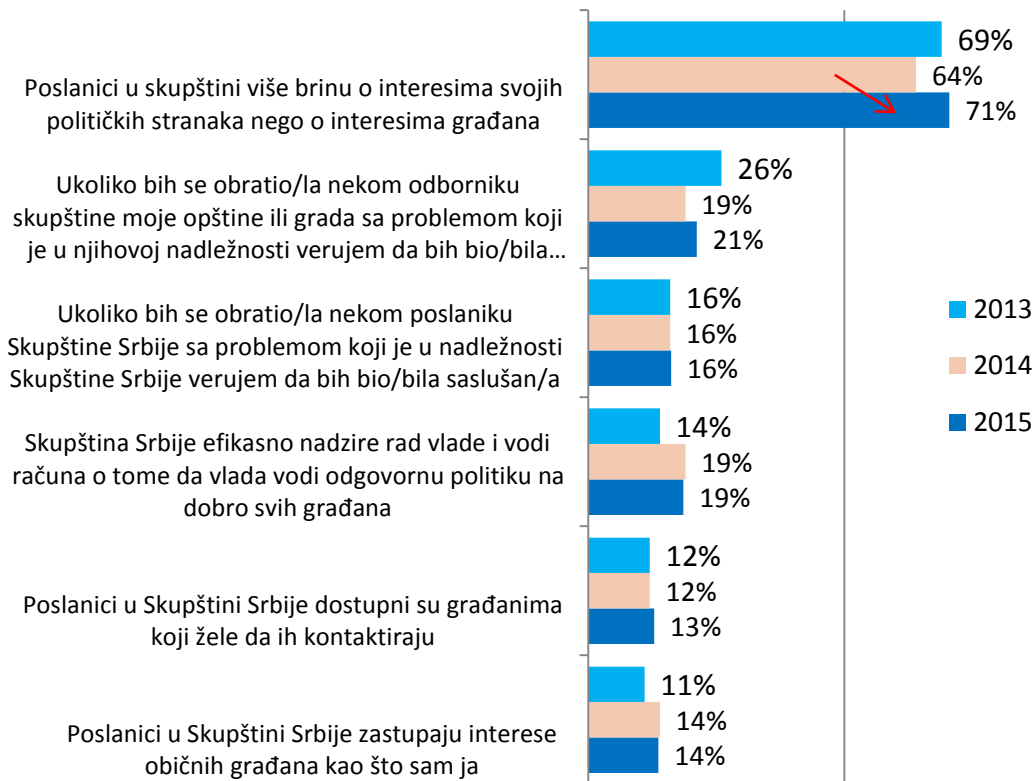

Većina građana smatra da poslanici u Skupštini ne zastupaju interese građana, odnosno ne vrše funkciju za koju su izabrani, a odnosu na prethodnu godinu stavovi su postali čak nešto negativniji.

Većina građana, 71%, smatra da poslanici u Skupštini više brinu o interesima svojih političkih stranaka, nego o interesima građana (69% 2013. godine, 64% 2014.), a samo 14% smatra da poslanici zastupaju interese običnih građana (11% 2013. godine, 14% 2014.). Samo 19% smatra da Skupština Srbije efikasno nadzire rad Vlade vodeći računa da Vlada vodi politiku na dobro svih građana (14% 2013. godine, 19% 2014.). (Slika 30)

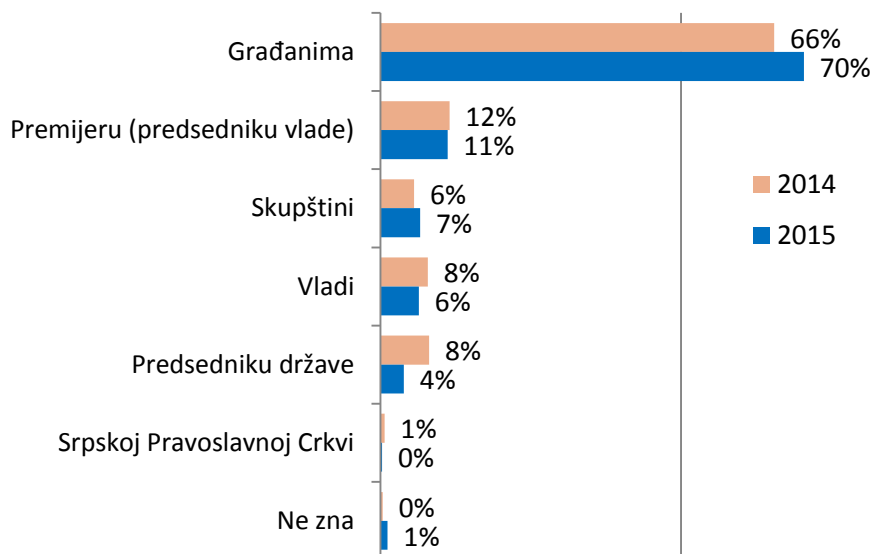
Tek svaki peti građanin veruje da bi ih odbornik skupštine njihove opštine saslušao ukoliko bi mu se obratili (sa 26% 2013., 19% 2014. godine), a, kao i prethodnih godina, samo 16% veruje da bi ih saslušao poslanik Skupštine Srbije. (Slika 30)

**Slika 30: Koliko se slažete ili ne slažete sa sledećim stavovima o Skupštini Srbije i lokalnim samoupravama u sadašnjem sazivu?
% SLAŽE SE (UGLAVNOM + U POTPUNOSTI)**

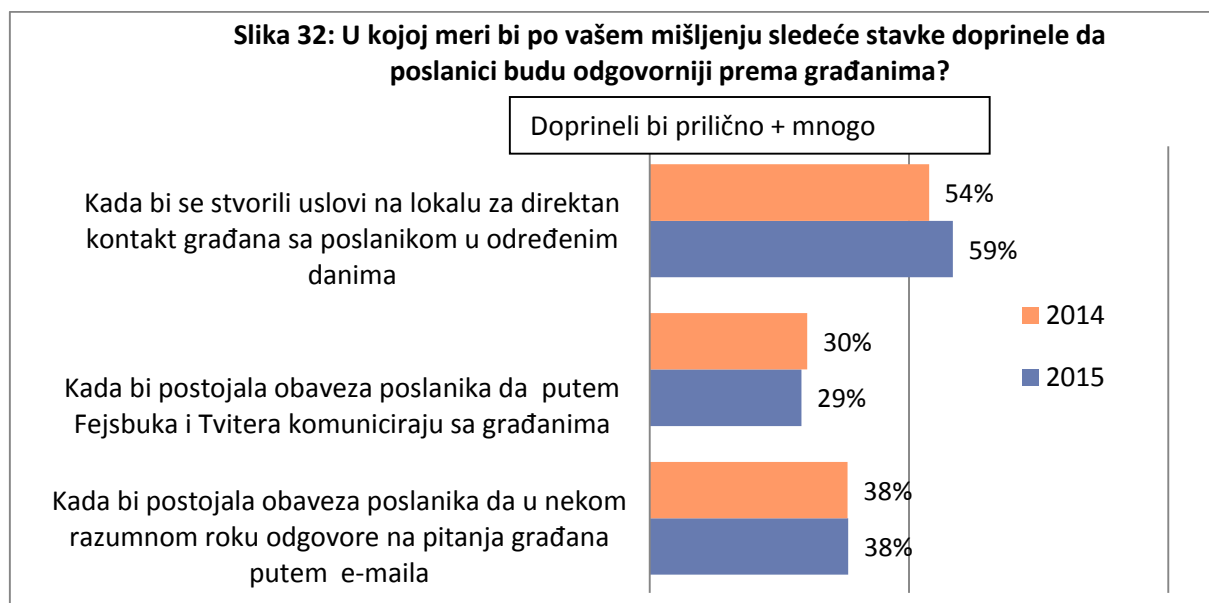

Većina građana, 70%, smatra da političari, za način na koji obavljaju svoju funkciju i za ono što govore, račun pre svega treba da polažu građanima (4% više nego prethodne godine). (Slika 31)

Slika 31: Kome po vašem mišljenju političari na prvom mestu treba da polažu račun za to kako obavljaju svoju funkciju i šta govore?

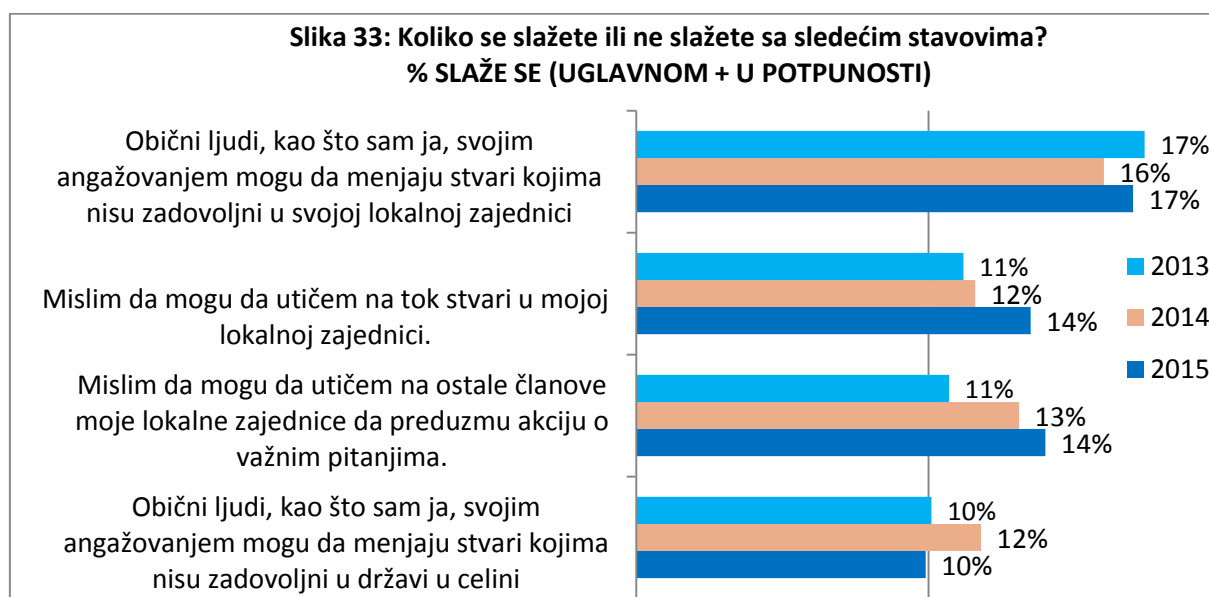

Građani veruju da bi uspostavljanje obaveze poslanika da komuniciraju sa građanima doprinelo njihovoj većoj odgovornosti u odnosu na građane. Većina, čak nešto više nego prethodne godine, 59%, smatra da bi većoj odgovornosti poslanika doprinelo stvaranje uslova za direktan kontakt građana sa poslanikom/com u određenim danima, ali znatan procenat smatra da bi tome doprinelo i uspostavljanje obaveze poslanika da odgovaraju na pitanja građana putem e-maila (38%) i obaveze poslanika da komuniciraju sa građanima putem Fejsbuka i Tvitera (29%). (Slika 32)

Poverenje u efikasnost građanskog angažovanja i spremnost na učešće

Mali procenat građana načelno veruje da obični ljudi svojim angažmanom mogu da utiču na odluke vlasti i menjaju stvari kojima nisu zadovoljni, i ta slika se nije promenila u odnosu na dve prethodne godine. Samo 17% građana načelno veruje da svojim angažovanjem može da menja stvari kojima nisu zadovoljni u svojoj lokalnoj zajednici, a 10% da može da menja stvari u državi. (Slika 33)

Slika poverenja u efikasnost građanskog učešća donekle se ipak menja kada građani ocenjuju meru u kojoj konkretne akcije građana mogu da utiču na promene. Većina građana veruje da bar jedna od akcija može da dovede do promena.

Sa druge strane, međutim, uprkos nešto povećanom angažovanju građana, procenat građana koji veruju u efikasnost ovih akcija se donekle smanjio u odnosu na prethodnu godinu.

Većina građana (67%) veruje da bar jednom od 9 navedenih akcija (istih akcija navedenih i prethodne 2 godine) obični građani mogu da utiču na promene stvari (65% 2013. godine, 71% 2014.), ali samo 23% veruje u efikasnost većine (5 i više) od devet navedenih akcija, čak 7% manje nego prethodne godine (22% 2013. godine, 30% 2014.).

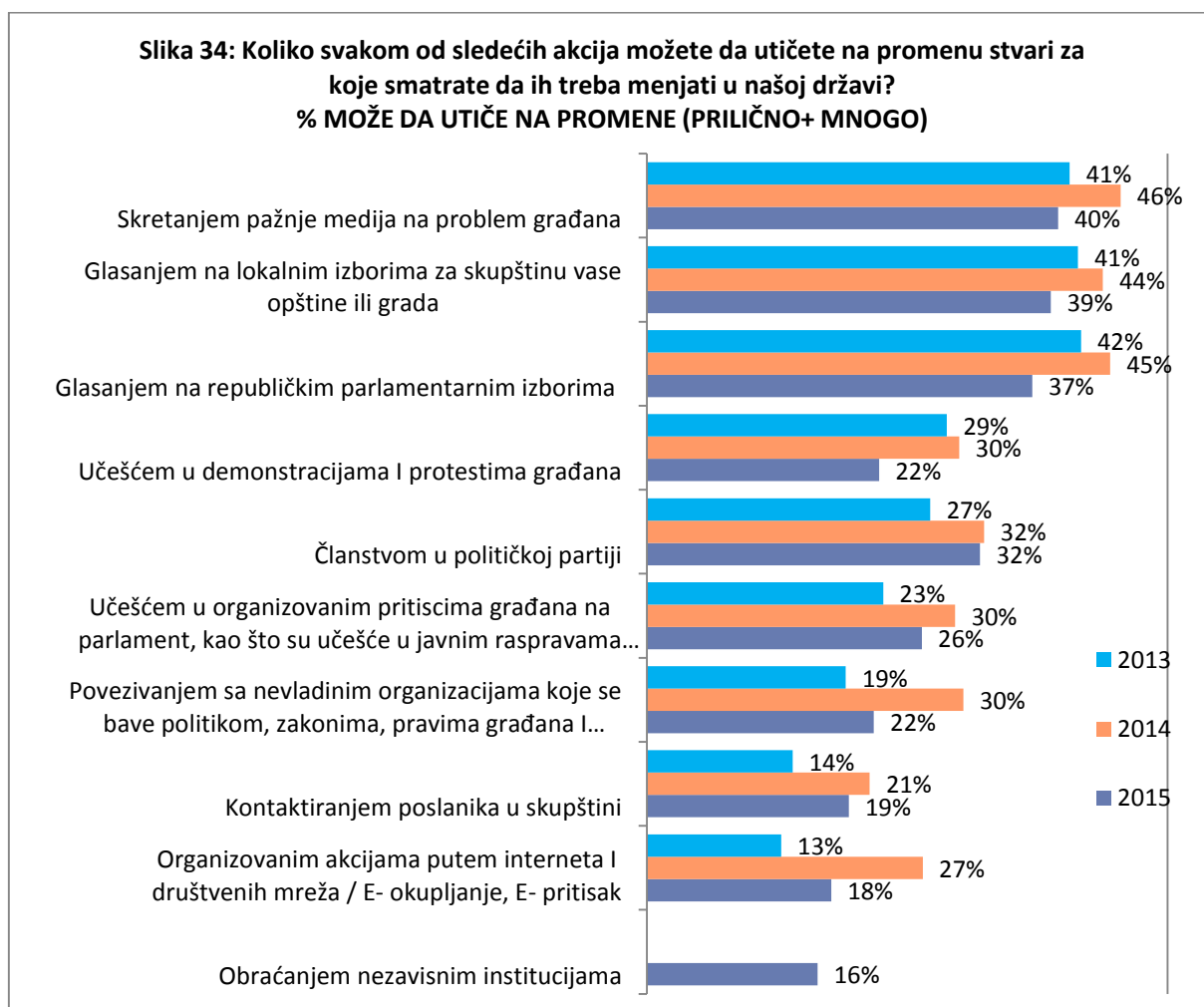
Kao i prethodnih godina, ali u nešto manjim procentima, građani najviše veruju da na promene stvari u državi mogu da utiču skretanjem pažnje medija na probleme građana (40%), glasanjem na lokalnim izborima (39%) i glasanjem na republičkim izborima (37%). (Slika 34)

Znatno manji procenat građana veruje da na promene može da utiče članstvom u političkoj stranci (32%), demonstracijama i protestima (22%), učešćem u javnim raspravama i potpisivanjem peticija (30%) i povezivanjem sa nevladinim organizacijama (22%).

Građani najmanje veruju da na promene mogu da utiču kontaktiranjem poslanika u Skupštini (19%) i organizovanim akcijama putem interneta i društvenih mreža (18%). (Slika 34)

U odnosu na prethodnu godinu poverenje u efikasnost većine navedenih oblika građanskog angažovanja se smanjilo. Najviše se smanjilo poverenje da građani mogu da utiču na promenu stvari organizovanim akcijama putem interneta i društvenih mreža (za 9%), povezivanjem sa organizacijama civilnog društva (za 8%), glasanjem na republičkim izborima (za 8%) i učešćem u demonstracijama i protestima (za 8%). (Slika 34)

Najzad, samo 16% građana veruje da na promene stvari može da utiče obraćanjem nezavisnim institucijama.

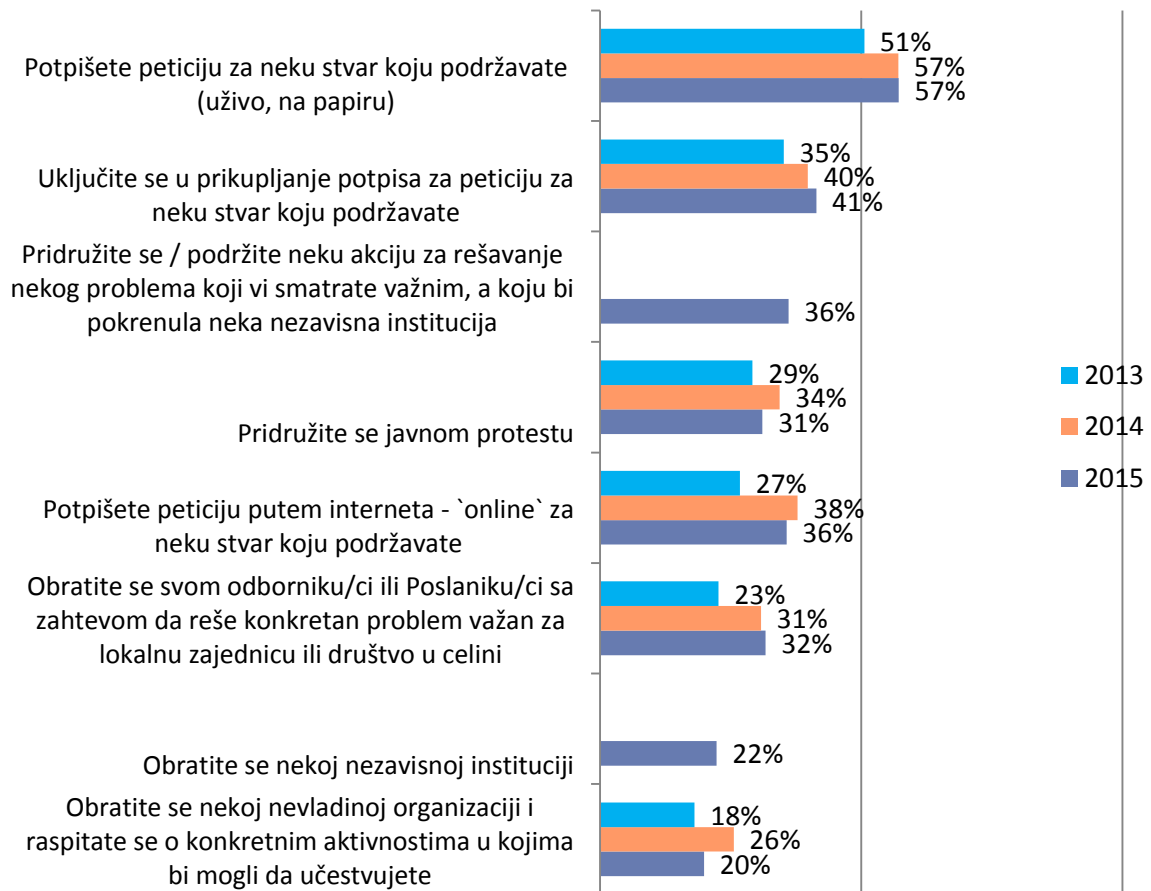

Kao i prethodnih godina, građani su izrazili znatno veću spremnost za učešće u akcijama za promene stvari u državi i njihovoj lokalnoj zajednici nego što su stvarno bili angažovani. Uprkos smanjenju poverenja u efikasnost angažmana, izražena spremnost na učešće je uglavnom ostala na nivou prethodne godine, nešto višem nego 2013. godine. Kao i prethodne godine 66% građana je izrazilo spremnost da učestvuje bar u jednoj od šest navedenih akcija (istih akcija za koje su pitani i prethodnih godina). Ali 29% građana je izrazilo spremnost da učestvuje bar u 4 od 6 akcija (2013. 23%, 2014. 30% građana). **Obraćanje nekoj organizaciji civilnog društva je zapravo jedina akcija za koju je spremnost značajnije pala u odnosu na prethodnu godinu - za 6% (Slika 35).**

Kao i prethodnih godina, jedina aktivnost za koju je većina građana (57%) izrazila spremnost na učešće je potpisivanje peticije (uživo). Znatno manji procenat građana izrazilo je spremnost da peticiju potpiše „online“ (36%) i da se pridruži javnom protestu (31%), a još nešto manje da se obrati svom odborniku/ci ili poslaniku/ci (32%). **Građani su najmanje spremni da se obrate nekoj organizaciji civilnog društva i raspitaju se o konkretnim akcijama u kojima bi mogli da učestvuju (20%).** (Slika 35)

Najzad, ove godine ispitana je i spremnost građana da podrže neku akciju za rešavanje problema koji oni smatraju važnim a koju bi pokrenula neka nezavisna institucija, kao i spremnost da se sami obrate nekoj nezavisnoj instituciji. **Nešto više od trećine građana (36%) izrazilo je spremnost da podrži akciju koju oni smatraju važnom, a koju bi pokrenula neka nezavisna institucija, ali znatno manje, 22%, je izrazilo spremnost da se sami obrate nekoj nezavisnoj instituciji.** (Slika 35)

Slika 35: Koliko ste vi lično spremni da ...?
% SPREMNI SU (UGLAVNOM + U POTPUNOSTI)

Najzad, opšte poverenje u demokratiju kao politički sistem je i dalje relativno nisko. Slično kao i prošle godine, manje od polovine građana, 46%, slaže se da je demokratija, bez obzira na sve teškoće, najbolji politički sistem za našu zemlju. Ne slaže se 26% građana, a 29% je neodlučno (21% opredelilo se za odgovor "I da I ne", a 7% je reklo da ne zna). (Slika 31)

